

WILEMNISSCAAT KRANT 8

voorjaar 1995

33

IN DIT NUMMER

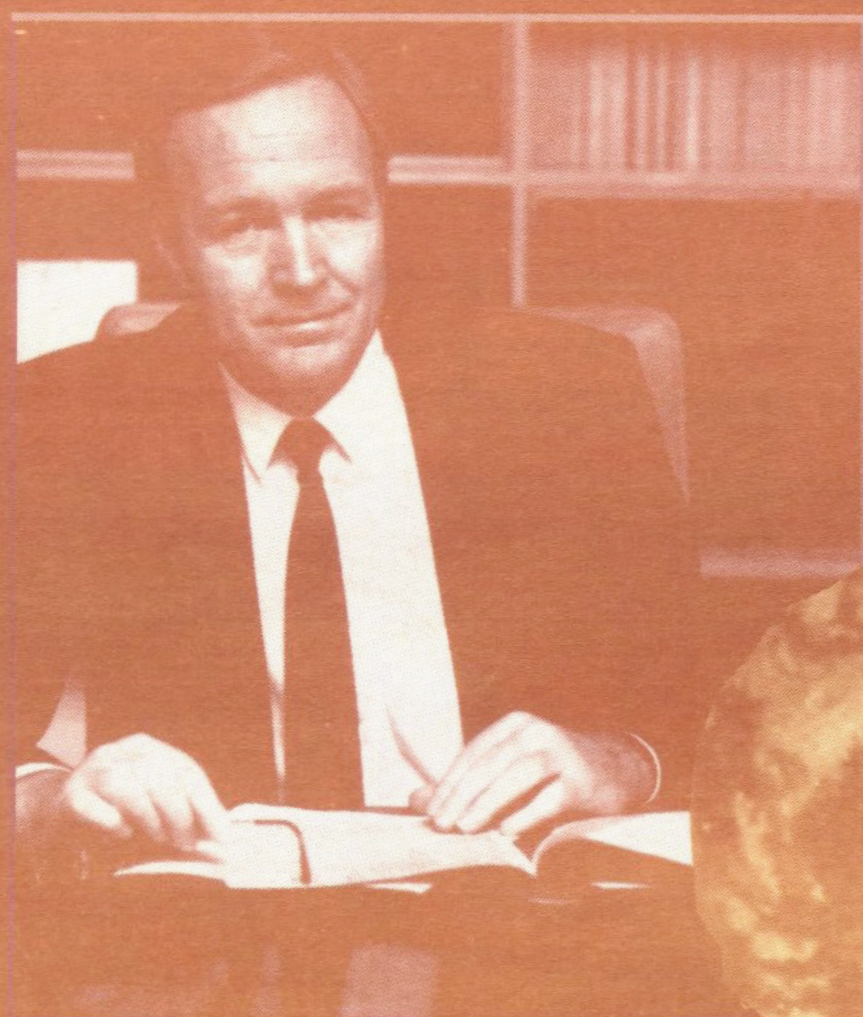
INTERVIEW JAN TERLOUW

VEEL INFORMATIE OVER DE OORLOG MET O.M. KRANTEN TIJDENS DE OORLOG, BOEKEN OVER DE OORLOG, ETC. ETC.

VERSLAG BEZOEK KINDERBOEKENMUSEUM

VERDER VEEL EIGEN WERK

OORLOG IS ANGST

Een interview met Jan Terlouw over de oorlog en zijn boek *Oorlogswinter*.

Hoe ervoer u de oorlog?

Toen de oorlog begon was ik acht jaar oud; we woonden in een klein Veluws dorpje, mijn vader was dominee. Er was altijd wel wat te doen, er waren twee kazernes en een brug over de IJssel. Er kwamen veel mensen uit het westen over de IJssel om aardappelen te kopen. Die mensen kwamen dan uit bijvoorbeeld Den Haag gelopen, hun voeten in lappen gewikkeld en in lompen. Velen moesten geholpen worden. Overdag zocht ik voedsel voor hen. Ik kende de boeren uit de buurt goed en ze vertrouwden me.

's Avonds moest je voor het donker binnen zijn. Het was dan ook echt pikdonker. De ramen moesten namelijk verduisterd worden. Zo begint het boek ook: 'Wat was het allernachtig donker.'

Je had natuurlijk ook nog de knijpkat. Ja, de knijpkat, zo wilde ik eerst het boek *Oorlogswinter* noemen, na onderzoek bleek echter dat niet veel kinderen wisten wat een knijpkat was. (Een zaklantaarn zonder batterij waar je in moet knijpen om hem licht te laten geven). Dus werd het *Oorlogswinter*.

Zijn de gebeurtenissen in *Oorlogswinter* echt gebeurd?

Ja, de meeste wel. Ik heb ze niet allemaal zelf meegemaakt, er zijn er ook bij die ik van anderen heb gehoord. Die overval op het distributiekantoor bijvoorbeeld dat deed een buurjongen van mij. De overtochten met het veer rond theetijd, en dat Michiel met

paard en wagen achtervolgd werd, zijn ook echt gebeurd. Maar het beschieten van het kasteel van de barones niet, dat heb ik gefantaseerd.

Oorlog is natuurlijk altijd een trieste zaak, maar viel er ook wat te lachen in de oorlog?

We hadden ook een hoop plezier, er waren vrolijke verhalen, zoals deze: Op 10 mei 1940 werd een jongen met sproeten gevangen genomen. Een Duitser vroeg vol verbazing: 'Wat is dat?' Waarop hij zei: 'Dat zijn de verroeste uiteinden van mijn stalen zenuwen.' En er waren natuurlijk talloze grappen.

Wat is het ergste dat u heeft meegemaakt tijdens de oorlog?

Oorlog is vooral angst. Mensen waren vooral bang voor het schieten. Bovendien konden ze naar willekeur opgepakt worden. Duitsers namen onschuldige mensen als gijzelaar en schoten ze dood. Dat komt in een rechtsstaat niet voor. Je was niet meer beschermd, en dat maakte je angstig.

Bij mij was de grootste angst dat mijn ouders gegijzeld zouden worden. Mijn vader was twee keer opgepakt met de mededeling: Morgen schieten we je dood! Dit gebeurt ook met de vader van Michiel. Hij wordt doodgeschoten. Mijn vader is gelukkig niet doodgeschoten. Dat ik de oorlog zelf meegemaakt heb is, denk ik, de reden dat ik in staat was te beschrijven wat je dan voelt. Dat is vooral angst.

Ik heb nogal eens in een eenmansgat gezeten, dan kwam er een spitfire over en vervolgens hoorde ik de kogels op de straat naast mij inslaan. Tets, tets, tets.

In de oorlog word je toch wel snel volwassen.

Irma

OORLOG EN EIGEN WERK

In deze krant zul je veel vinden over de oorlog. Hoewel er al veel over is gezegd op radio en tv konden we de verleiding toch niet weerstaan om een aantal boeken over de Tweede Wereldoorlog de revue te laten passeren en een aantal kanten van de oorlog te belichten, en vooral om jullie een voorproefje te geven van een uitzonderlijk boek: *Iedere dag telt* van Tatjana Wassilijewa.

Verder in deze krant een dubbelgroot podium voor eigen werk. Ons oude podium van één pagina was te klein om alles te kunnen plaatsen. Dus deze keer twee pagina's. En dan nog waren er heel wat inzendingen die we niet konden plaatsen!

VEEL NIEUWE ACTIEVE LEDEN?

Of zijn de oude wakker geworden? We hebben het niet precies uitgezocht, maar er waren veel ingezonden verhalen en gedichten. Is er een jongerenkrant waar zoveel wordt ingestuurd? Wij denken van niet! Ga zo door!

Leer jij Nederlands 'OP NIVEAU'?

Als jullie op school bij Nederlands de methode *Op Niveau* gebruiken, laat dit artikel dan aan je docent Nederlands zien! Ruud Kraaijeveld, zelf leraar Nederlands en mede-auteur van deze lesmethode, heeft namelijk speciaal voor de methode Nederlands *Op Niveau IMHV* (Uitgeverij Thieme, Zutphen) een katern samengesteld met nieuwe leesfragmenten uit recente Lemniscaat-boeken. Deze bijlage kan naast of in plaats van de fragmenten uit het basisboek *Op Niveau* worden gebruikt. Alle docenten die de lesmethode *Op Niveau* gebruiken, kunnen deze aanvulling gratis bij ons bestellen!

Laatste kans

Bij deze krant heb je misschien, ondanks dat je al betaald hebt of terwijl je net hebt opgezegd, ten onrechte een acceptgirokaart gekregen om ook in 1995 lid te blijven van de Lemniscaatclub. In dat geval moet je de acceptgirokaart maar als onverstuurd beschouwen. Het kan namelijk zo zijn dat de acceptgirokaart al gemaakt was voordat we je betaling of opzegging ontvingen. We nog niet betaald heeft voor het nieuwe jaar vindt bij deze krant een acceptgiro. Stuur hem in. Het is je laatste kans om lid te blijven van deze unieke club!

In Den Haag is kort geleden een Kinderboekenmuseum geopend. Wat kan je verwachten in een dergelijk museum? Onafzienbare rijen kinderboeken, onleesbare manuscripten of opgezette schrijvers? Ik ging kijken en was zeer verrast.

Het Kinderboekenmuseum bestaat uit een grote galerij met lange wanden waarop illustraties, gedichten, fragmenten tekst uit kinderboeken en informatie over kinderboeken staan. Help, dacht ik bij binnenkomst, moet ik dit nu allemaal gaan lezen? Hoe leuk het er ook uitziet, alleen die lange wanden leken mij toch wat saai. Ik was dan ook aangenaam verrast toen achter deze wanden kleine kamertjes, kabinetjes schuil bleken te gaan.

In ieder kabinetje, er zijn er 15, komt een thema aan bod. Thema's als 'dood', 'school', 'Tweede Wereldoorlog' en 'detectives' worden met teksten uit kinderboeken, onleesbare manuscripten en een vaak heel erg leuke inrichting uitgezocht. Zo staat in het kabinetje 'Vlinders in je buik' een zeer romantisch tweepersoonsbankje waar je hart direct sneller van gaat kloppen. In het kabinet 'De wereld rond' dat over scheepsreizen in kinderboeken gaat, krijgt het thema op zeer originele wijze vorm; in sloopstelletjes die als kijkdoos

zijn ingericht kun je scènes uit *Marijn bij de lomdraaiers* van Miep Diekmann zien. Al deze prachtige kabinetjes vormen een belangrijk onderdeel van de tentoonstelling, maar er is nog meer. Aan de hand van het boek *Palfas en de vuurmeter* van Rindert Kromhout en Jan Jutte kun je zien hoe een boek ontstaat. Van de eerste briefwisseling tussen schrijver en uitgever tot het uiteindelijke resultaat. Wanneer je genoeg hebt van alle informatie kun je in een knus hoekje met schemerlamp en bank rustig een boek gaan zitten lezen;

eventueel sabbelend op een snoepje uit de kauwgomballematomaat die geen kauwgomballen maar wel ijsbonbons en dichtregels uitwerpt. Het Kinderboekenmuseum is zo ingericht dat het voor kinderen van 8 - 13 jaar leuk is. Een boekje met opdrachten dat iedereen bij binnenkomst krijgt is voor deze groep een goede leidraad om het museum te bekijken. Maar ik denk dat voor ieder die ouder is en van kinderboeken houdt het museum ook zeer de moeite waard is. Het Kinderboekenmuseum maakt deel uit van het Letterkundig Museum en staat naast het Centraal Station in Den Haag, Prinses Ireneplein 10. Tel. 070-3471114

Isabel

WAAR WAS DE FOTOWEDSTRIJD?

We hebben nogal wat brieven gekregen van mensen die de aangekondigde fotowedstrijd hadden gemist. Dat klopt. Om een onverklaarbare reden is die weggevallen. Hierbij de herkansing.

Wij zoeken leuke, gekke, rare, overvaste lees- en voorleesfoto's. Lezend ondersteboven aan een tak, op de ijsbaan, op de hoge duikplank, het kan ons niet gek genoeg zijn.

En... maak er een mooi anderschrift bij!

Stuur ze op naar de redactie. Wij plaatsen in elk nummer de leukste die we binnen krijgen en bekronen de beste met een gratis Lemniscaatboek. Dus schrijf er meteen je wens vast bij: je weet maar nooit.

KRIEKE OP DE KUNSTRJDER Reactie van Jan Terlouw

De redactie heeft me gevraagd te reageren op een brief van Carina van den Broek, die kritiek heeft op *de Kunstrijder*. Eigenlijk houd ik daar niet van, maar vooruit dan maar. Het is prima dat Carina zich ergert. In ieder geval is dat veel beter dan wanneer het boek haar koud zou laten. De gehandicapte jonge mensen in *de Kunstrijder* zijn niet altijd vrolijk en opgewekt. Lees dat nog eens na, Carina. Ik wil graag aannemen dat de meeste blinde meisjes niet te pas en te onpas aan het gezicht van wildvreemden gaan voelen. Lucy in *de Kunstrijder* doet dat wel, want mensen met een handicap zijn onderling net zo verschillend als mensen zonder. Dat Carina me beschuldigt van vooroordelen is vrij ernstig. Ik slaap er evenwel niet minder goed om, want het is onjuist. Voor ik het boek schreef heb ik jaren lang veel contact gehad met mensen met een handicap. Tientallen slechtzienden. Tientallen mensen in een rolstoel. Ik heb een vakantie doorgebracht in Wales, in een kamp met gehandicapte en niet gehandicapte kinderen, zoiets als de GENK in het boek. Ik heb veel gesprekken gevoerd met gehandicapten. Ik heb het manuscript voordat het werd gepubliceerd ter beoordeling voorgelegd aan iemand die het grootste deel van zijn leven in een rolstoel heeft gezeten. Kortom, je mag van het boek vinden wat je wilt, maar mijn huiswerk heb ik gemaakt.

Jan Terlouw

Bij Boekhandel Van der Meer in Noordwijk werden de tien beste inzendingen van een prijsvraag bekroond met een Lemniscaatclubtas, gevuld met boeken! Hier de trotse winnaars.

AGENDA

Lemniscaatkrant voorjaar 1995

Lieneke Dijkzeul

is woensdag 15 maart in de Openbare Bibliotheek in Assen en woensdag 17 mei van 15.00 tot 17.00 uur in de Openbare Bibliotheek in Heiloo

Gijs Wanders

is donderdagavond 6 april vanaf 20.00 uur in 't Oude Raadhuis aan de Hoogstraat in Woudrichem op uitnodiging van Stichting Literair Café.

De Lemniscaat-schrijvers geven veel lezingen op scholen door het hele land. Via de Stichting Schrijvers School Samenleving 020 - 6234923 kan je een schrijver vragen op school. Misschien ook een goed idee voor jouw school?

Lemniscaaten zie je overal
Gespits op alles wat met Lemniscaat te maken heeft, is Ceciel Nijst (een ex-redactielid) nog steeds! Van haar kregen we de volgende brief en foto:

'Deze foto heb ik vorige zomer in Zweden genomen. Het was een supermarktje in Umeå met de Lemniscaat als logo.'

Maarten van den Eynde stuurde ons maar liefst drie afbeeldingen! Wegens gebrek aan ruimte laten we er hier maar een zien. Deze Lemniscaat komt uit het spannende (jammer dat je maar één pagina gekopieerd had!) stripboek *Dreiging op het witte scherm* uit de serie Rik Ringers.

Allebei hartelijk bedankt! Welk opletend clublid stuurt ons de volgende Lemniscaat(en)? Het mag ook een echte roomletter zijn... Manon, bedankt.

OPMERKING BIJ Vervolgverhaal

De Lemniscaatkrant wordt zelfs in Washington gelezen! Dat bleek uit een hele leuke brief die we kregen van een lerares Nederlands, verbonden aan de Washington International School. Ze stuurde ons het spannende vervolgverhaal van een van haar leerlingen. Joep, blij schrijven, wie weet kom je volgende keer wel met je vervolgverhaal in de krant!

DE favoriete boeken van een redactielid

Heel mijn kinder- en jeugdtijd heb ik gelezen. Alle boeken die onder mijn ogen kwamen, verslond ik. Hoe is het allemaal begonnen?

Het begon toen ik nog niet zelf kon lezen. Mijn moeder las mij telkens één verhaaltje voor het slapen gaan voor. Mijn vader vertelde ook verhaaltjes, maar hij beweerde ze uit zijn duim te zuigen. Later merkte ik echter dat hij zijn inspiratie vaak uit de krant of uit een tijdschrift haalde. Mijn favoriete voorleesboek is *Jip en Janneke* van Annie M.G.Schmidt. Het is een verzameling van korte verhaaltjes over het dagelijkse leven van het jongetje Jip en het meisje Janneke. Hun ouders zijn voor hen een veilige haven. Het zelfvertrouwen van de kinderen wordt consequent versterkt. Jip en Janneke hebben iets parmantigs. Ze hebben pickend haar, puntige handjes en voetjes, wipneusjes, naar achter staande kontjes en ingetrokken buikjes. Het zijn echt schatten van kinder-

De eerste boeken die ik zelf las,

waren prentenboeken. Het recente prentenboek *Mauwtje* van Rascal en Sophie zou ik toen vast en zeker graag gelezen hebben. In dit sobere boekje verwoordt de auteur op een tedere en subtiele manier de problematiek rond oorlog en adoptie. De tekeningen zijn prachtig. De gedempte kleuren suggereren de ingehouden emoties. Nooit zijn de prenten overladen en toch zeggen ze alles. De taal werd eveneens sober gehouden. Veel woorden heeft de auteur niet nodig om zijn tekst te laden met emoties. Dat is de sterkte van dit prachtige verhaal.

Na de prentenboeken, kwamen de jeugtdromans. Ik las er veel en ik las alle genres. Het is moeilijk om een specifieke voorkeur te geven aan een bepaalde roman. Toch vermeld ik graag de historische roman *Knustocht in spijkerboek*. Dit is de eerste historische roman van Thea Beckman. In dit boek gebeurt heel veel. Vanaf de eerste bladzijde wordt je meegesleurd in de avonturen van mensen in andere tijden. In dit boek kan je lekker wegduiken. Je vergeet alles om je heen.

Af en toe las ik ook een stripverhaal. Nog niet zo lang geleden ontdekte ik de stripreeks naar Cosy. Cosy houdt van verwondering. In de eerste plaats houdt hij van de verwondering voor de natuur: groots, majestueus en licht waar het de Himalayabergen betreft; verscheurd, benepen en donker als het om de straten van New York gaat. De muziek is een tweede verwondering. Cosy vermeldt steeds welke muziek bij zijn verhaal past. De muziek is de oorzaak van zijn jagdromen. En dan is er nog de verwondering door gevoel's. Gevoelens worden vaak geëgdereerd door de stilte. Cosy tekent stilte. Bij hem

is de tekening geen illustratie.

Ik lees ook graag gedichten. Enkele gedichten ken ik uit het hoofd, zoals *Berceuse nr. 2* van Paul van Ostaïen. Wat is er mooier om af te sluiten?

*Slaap als een reus
slaap als een roos
slaap als een reus van een roos
reuzeke
zoetekoeksdozেকে
doe de deur dicht van de doos
Ik slaap*

Leentje Verboven

Vervolgverhaal

DEEL TWEE

'S.O.S.,' vroeg Inge. 'Hoe weet je dat?' 'Dit is morse,' zei Onno, 'heb ik op school geleerd.' 'Weet je het echt heel zeker?' vroeg Jerry. Onno knikte vastberaden. 'Heel zeker,' zei hij erbij. Dit was de allereerste keer dat Inge blij was dat Onno erbij was, want ze was echt even bang geweest. Onno had trouwens nooit verteld dat hij morse op school had gehad. Wanneer zou dat geweest zijn? Vlak voor de vakantie misschien, dat hij geen tijd meer had gehad om het te vertellen. 'Wacht eens even!' hoorde ze Jerry ineens zeggen. 'Wacht eens even, als dit SOS betekent, moeten we diegene dan niet helpen?' 'Misschien,' zei Inge, maar erg veel zin had ze er niet in. Misschien was het wel een val om ons te ontvoeren of zo, zo zijn gemene dieven. Ze was nog best

bang, maar als ze het zou zeggen zou Jerry haar misschien uitlachen en uitmaken voor bangerd. Dus zei ze: 'Ach, laten we dat toch maar niet doen, waarschijnlijk is het gewoon een flauwe grap.' 'Ja,' zei Jerry, 'waarschijnlijk wel. Laten we morgen nog eens kijken. Als het licht is kunnen we beter gaan. Dan kunnen we misschien in het huis gaan kijken.' 'Goed,' zei Inge, maar diep in haar hart dacht ze: Nee hè, veel te eng!

's Avonds in haar tentje lag Inge steeds te tobben over de wandeling. Wat moest ze de volgende dag nou? Moest ze gewoon mee naar het huis? Ze wist niet of ze dat wel zou durven. Maar wat zou Jerry zeggen? Ze kon het toch moeilijk zeggen? Ze zag zichzelf al: 'Jerry, ik wil wel naar het huis, maar ik durf niet. Ga maar alleen.' Nee, dat zou ze nooit durven. Durf ik dat niet?

dacht ze toen opeens, wat durf ik eigenlijk wel? Ik ga gewoon mee naar het huis, dan kan ik laten zien dat ik wel wat durf. Net toen ze dat gedacht had stond haar hart even stil. Daar buiten liep iemand met een zaklamp, het leek wel of die iemand ergens naar zocht. Het eerste wat Inge wou roepen was: 'Help!!!' Maar net op tijd hield ze zichzelf tegen. Nee, dacht ze. Met help roepen schoot ze niets op. Ze zou uit moeten vinden wie of wat die persoon daar buiten was. Toen leek het wel of er uit de bangige Inge een moedige Inge was gestapt. De moedige Inge ritste vastberaden haar tentje open en ging naar buiten. Daar trof ze Jerry aan, hij had waarschijnlijk hetzelfde gezien. Jerry liep naar Inge toe en zei: 'Hij is weg.' 'Wie?' vroeg Inge. 'Onno is verdwenen.'

Aletta André

ARSCHEID VAN EEN REDACTIELID
Beste Lemniscaatjes,
Jongens, ik doe het niet meer.
Nee, echt niet dus.
Jullie kunnen de pot op.
Vergeet het maar.
Ik heb me nu al iets van drie jaar verlaagd tot het schrijven van stukken voor jullie pulp-blad.
Ik heb gewoon geen zin meer om voor dat amateuristische, analfabethische dreumes medium te schrijven. Mijn essays zijn van een zo intellectuele/culturele hoogstand dat ze regelmatig in *Intermediair*, het *NRC* en in *HP/De Tijd* geplaatst worden. Mijn besluit staat vast en helaas voor dat amateuristische, analfabethische dreumes medium te schrijven, nee, ook een geldinzamelatie niet.
Ik weet dat dit een groot verlies voor Lemniscaat moet zijn. Met alle gevolgen van dien: wie wil er nu nog de Lemniscaatkrant lezen?
Je familie kan nog steeds naar Lemniscaat worden gestuurd.
OYE, Jan Terlouw
Wand

Robert Westall

ZOVEEL mensen

Deze keer twee recensies van *De verlaten kust* van Robert Westall. Na lang zoeken vonden we een recensie met wat kritische opmerkingen. Aangezien de recensenten bijna allemaal positief zijn, willen we heel graag weten wat jullie van dit boek vinden!

[...] Auteur Robert Westall is erin geslaagd de oorlogsomstandigheden prachtig weer te geven. Het boek zit vol van een innerlijke spanning. Hoewel de oorlog op welhaast ieder bladzijde voelbaar is, is het niet een gewelddadig boek. De sfeer, die het boek uitstraalt heeft iets van *Wierook en tranen* van Ward Ruyslinck, waarin een argeloos, onschuldig kind de schaduwkant van het leven leert kennen. Ook het jeugdboek van Jaap ter Haar, *Boris*, over een Russisch kind dat zijn familie verliest tijdens de slag om Leningrad, ademt enigszins dezelfde sfeer uit.

De verlaten kust is een ontroerende jeugdroman, die zich - zoals het meeste werk dat bij uitgeverij Lemniscaat verschijnt - door zowel kinderen als volwassenen laat lezen. Bepaald een aanrader dit boek!

Uit: Bolswards Nieuwsblad, 13 mei 1992, door Koois Schulte.

[...] Zoals gewoonlijk is de oorspronkelijke titel van het boek (gepubliceerd in Londen 1990) mooier, ook omdat die de inhoud beter weergeeft: *The Kingdom by the sea*. [...]

Aan de ene kant volgt de lezer Harry plus hond in diens spannende, soms ijzingwekkende avonturen tijdens zijn pelgrimstocht (zoals hij zijn reis later zelf noemt). De andere kant van het verhaal is de strijd binnen Harry zelf. Hij zal moeten aanvaarden en verwerken dat hij geen familie meer heeft om vervolgens op zoek te kunnen gaan naar een nieuwe invulling van zijn leven, een thuis waar hij weer gelukkig kan zijn. Beide lagen van het boek bevatten nogal wat onwaarschijnlijkheden. Harry vindt bijvoorbeeld iedere avond toevallig net op tijd een veilig plekje om de nacht door te brengen en daarbij weet hij net iets te goed wat hij moet doen in moeilijke omstandigheden. [...] Het laatste hoofdstuk is een anti-climax. Realistisch misschien, maar geen kind zal na een dergelijk goed opgebouwd verhaal gelukkig zijn met het onbevredigende eind. En dat zal toch niet de bedoeling zijn geweest van de schrijver.

Uit: Haagse Courant, 3 juli 1993, door Joyce Kammer.

ZOVEEL zinnen

WELTERUSTEN... KLEINE BEER in MAXI formaat

We weten het wel, prentenboeken zijn natuurlijk veel te kinderachtig, maar toch... er zijn erbij die nog leuk zijn als je tachtig bent! Zoals *Welterusten... Kleine Beer*. Nu in supergrote uitvoering. Voor de ware liefhebber te krijgen voor f 49,50. In de boekhandel uiteraard.

GEZOCHT

Jongens en meisjes die met elkaar in geheimtaal willen schrijven. Lijkt het je wat, stuur dan je adres. Als je mee kan doen krijg je van mij een schema wie en wanneer je moet schrijven. En je krijgt natuurlijk de sleutel van de geheimtaal.

Angela
A. Stramroodlaan 7
3705 NB Zeist

Hallo! Ik ben een meisje van 14 jaar en ik wil graag schrijven met een meisje van ongeveer mijn leeftijd. Ik lees (en schrijf) veel. Als dat leuk klinkt (het was wel niet zo veel), schrijf dan maar. Graag een postzegel en een foto, maar dat hoeft niet. Je krijgt altijd antwoord, al kan het even duren.

Floor de Jong
Derde donk 2
5233 XG Den Bosch

Hallo, Ik ben een meisje van bijna elf en ik heet Ciska. Ik zou graag een pennevrind(in) van 11, 12 of 13 jaar willen hebben. Mijn hobby's zijn: lezen, schrijven, tekenen, lachen en naar muziek luisteren. Ik ben dol op dieren.

Woon jij niet in Antwerpen en omstreken? Heb je zin om met mij te pennen? Schrijf dan naar onderstaand adres. Tot schrijfs!

Ciska Hoet
Lod. de Koninckstraat 21
2600 Berchem
België

BRIEVEN

Beste redactie,
Moet je een gedicht met hoofdletters schrijven? Ik vind dat namelijk niet mooi.

Kristel Gabriël

Naschrift redactie,
Beste Kristel, sommige dichters gebruiken hoofdletters en anderen niet. Kijk maar eens in een paar dichtbundels, dan zul je zien dat iedereen het weer anders doet. Een gedicht moet je schrijven op de manier die jij mooi vindt!

Beste Lemniscaatclub,
Kunnen jullie niet de krant iets dunner maken en hem dan vaker opsturen, want ik moet nu zolang wachten op de krant en daar baal ik van. Ik wilde ook nog even zeggen dat kinderen die graag boeken in de kast willen hebben dezelfde afspraak moeten maken als ik met mijn moeder heb. Want ik krijg elk vijftienvintigste boek van mijn moeder. Ga vaak naar de Slegte,

dat is een goedkope boekhandel en koop daar iets van 7 boekjes tegelijk. Dan kom je wel aan die 25. Ik hoop dat het werkt.

Kiki

Naschrift redactie,
Beste Kiki, wij zijn hier dolblij als we vier kranten vol hebben met leuke nieuwtjes, verhalen en artikelen! Bovendien zou het lidmaatschap veel duurder worden als we de krant vaker zouden uitbrengen (ook in dunnere vorm!), vanwege de hoge verzendkosten. Onze tip: rustiger lezen!

Beste redactie,
Ondanks de hoge kwaliteit van de krant heb ik toch een klacht. Wanneer jullie over geldzaken spreken gebeurt het veel dat er alleen gulden staan en geen Frank (de boekenbonds als uitzondering) en dat is soms wel lastig. Kunnen jullie daar niets aan doen?

Maarten van den Eynde

Naschrift redactie,
Beste Maarten, Je hebt gelijk dat we de prijzen vaak alleen in gulden vermelden; dat komt natuurlijk omdat Lemniscaat een Nederlandse uitgeverij is. We zullen er in het vervolg beter op letten!

Hoe moet je nieuwe leden aanwerven zodat jullie weten dat ik ze heb aangeworven? Moeten zij aan mij betalen zodat ik geld op jullie rekening stort?

Naschrift redactie,
Je krijgt pas je boek thuisgestuurd als alle door jou opgegeven leden betaald hebben en daarom is het inderdaad het beste als jij in één keer al het geld aan ons overmaakt. Dan weten wij zeker dat iedereen betaald heeft en ben jij er zeker van dat je boek snel in de brievenbus ligt! Vergeet niet ons een briefje te sturen met alle namen en adressen van de nieuwe leden!

SCHRIJVER OP SCHOOL

GIJS WANDERS BEZOEKT CSG BLAISE PASCAL

Marlies Verhelst is lerares Nederlands op CSG Blaise Pascal te Spijkenisse. Zij organiseert elk jaar een schrijversbezoek voor de brugklasleerlingen. Twee keer is de jeugdboekenschrijfster Ellen Tjisinger op school geweest. Zij kwam in elke klas een uur vertellen over haar boeken. Dit jaar nodigde Marlies de journalist en jeugdboekenauteur Gijs Wanders uit op haar school. Hieronder volgt haar verslag.

Het is erg leuk en leerzaam om een schrijver op school uit te nodigen. Veel kinderen vinden het leuk om te luisteren naar een schrijver. Maar het is veel leuker om te luisteren naar een schrijver wanneer je al iets van hem, zijn werk en zijn leven afweet. Daarom moet een bezoek

voorbereid worden. In de maand voorafgaand aan het bezoek van Gijs Wanders hebben alle brugklasleerlingen van Blaise Pascal een projectboekje gekregen over Gijs Wanders. In het boekje stond informatie over Gijs Wanders, over zijn verre reizen en over zijn werk als journalist. Natuurlijk stonden er ook fragmenten in uit *Vogelhrije vrienden*, *Spoorloos verdwenen* en *Stille getuigen*. Op die manier is het bezoek in de lessen Nederlands goed voorbereid.

Op dinsdag 7 februari was het zover. Gijs Wanders zou om 13.40 uur op school komen. Alle brugklasleerlingen zaten klaar in de aula. Er waren twee fotografen: een van de plaatselijke krant en een van de kabelkrant. Ook was er een journalist van de Lokale Omroep Spijkenisse. Om half twee kwam Gijs Wanders aan. Ik nam het programma nog even kort met hem door. Toen de bel van het zesde lesuur ging, liepen we samen naar het podium in de aula.

Gijs heeft eerst verteld over zijn reizen, over zijn werk bij het NOS-journaal en over zijn boeken. Hij heeft tijdens die reizen veel spannende en gevaarlijke avonturen meegemaakt. Udo Ouwkerk vond het avontuur over de zwangere vrouw erg aangrijpend. Gijs Wanders ontmoette in een Middenamerikaans land een zwangere vrouw en haar man. Ze wilden naar het ziekenhuis. Om dat te bereiken moesten ze langs soldaten. Ze

durften niet aan hen te vragen of ze naar het ziekenhuis mochten. Gijs Wanders vroeg toen toestemming om te passeren. Toen de vrouw en de man langs de soldaten liepen, werden ze voor de ogen van Gijs doodgeschoten. Het waren de eerste doden die Gijs Wanders in oorlogsgebied zag. Dit avontuur staat beschreven in *Spoorloos verdwenen*.

Gijs Wanders vertelde ook een verhaal over de jungle. 'Dit vond ik het leukste verhaal,' aldus Udo. Gijs Wanders en zijn vrouw zaten in een boomkano met een stier. Het dier was erg wild, zodat ze hem stevig bij de horens moesten vast houden. 'Het grappige was,' vertelt Udo, 'dat Gijs kramp in zijn handen kreeg en de stier moest loslaten. Hierdoor kwam een gat in de kano. Gijs vertelde dit op een spannende manier. Het leek of ik ook in die kano zat.'

Gijs Wanders vertelde dat hij graag kinderboeken schrijft. Door zijn vele reizen heeft hij heel veel ervaringen opgedaan en kon hij heel veel herinneringen bewaren. 'Die herinneringen heb ik kunnen beschrijven in boeken voor kinderen. Ik heb vroeger als journalist veel geschreven voor volwassenen: ik schreef in weekbladen en kranten en maakte reportages voor radio en televisie. Nu wilde ik graag over diezelfde reizen schrijven voor kinderen, omdat zij dan aan de hand van de hoofdpersoon van hun leeftijd

naar een land toe kunnen gaan waar ze misschien nooit van hun leven komen en in situaties terecht komen waar ze hopelijk nooit in terecht komen. Ik hoop dat ze aan het eind van het boek het gevoel hebben dat ze een hele grote reis gemaakt hebben met iemand van hun leeftijd.'

Veel mensen denken dat een presentator van het NOS-journaal alleen de teksten leest. Dat blijkt niet het geval te zijn. Hij sorteert de belangrijkste berichten, stelt het nieuws samen en schrijft de teksten. Gijs moet al om vijf uur 's morgens in de studio zijn om het journaal van zeven uur 's morgens voor te bereiden.

Na afloop kregen de leerlingen een boekelegger met handtekening.

Ook konden zij hun boek laten signeren. In mijn boek schreef hij:

*Spijkenisse, 7 - 2 - '95
Voor Marlies,*

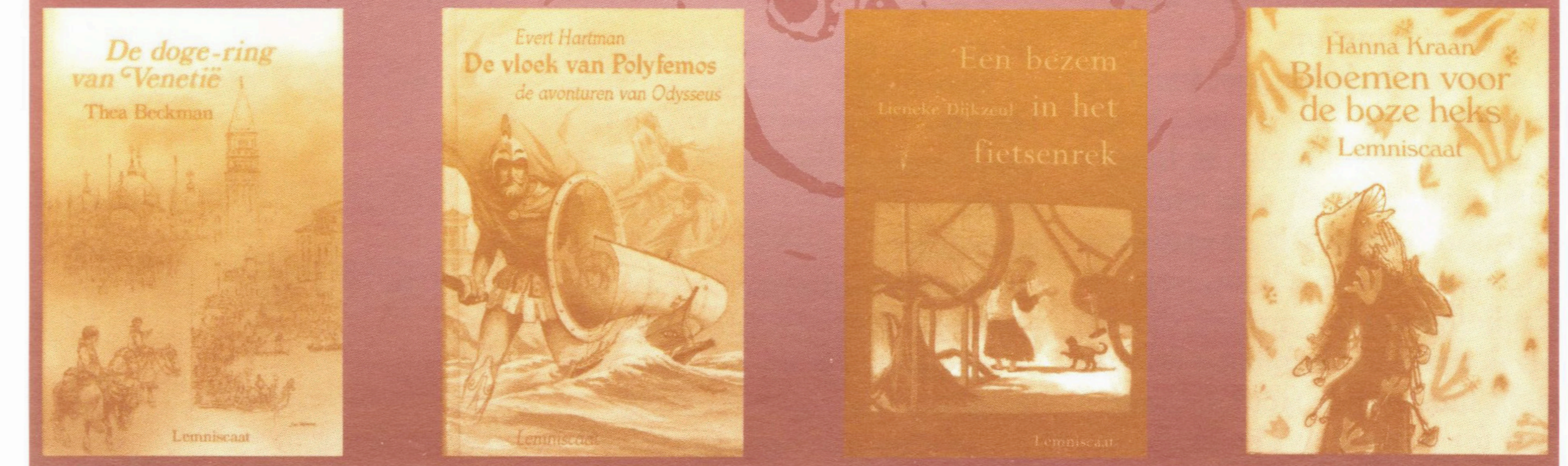
Dit verhaal is echt gebeurd. Alles is Carlos en mij overkomen. Niets is overdreven of verzonnen. Beleef het alsof je zelf door het land van Carlos reist. En dank je voor de goede voorbereiding van m'n lezing. Ik heb m'n best gedaan en de kinderen hopelijk aangezet tot meer lezen,

Gijs Wanders

Het bezoek was een succes! Samen met de leerlingen en mijn collega's kan ik terugkijken op een leuke en leerzame middag.

DE KINDERJURY IS WEER VAN START GEGAAN!

Lezen, lezen, lezen, en vooral naar de boekhandel of de bibliotheek gaan om je stembiljet in te vullen. Het afgelopen jaar deed er een record aantal van meer dan 31.000 kinderen mee! Dat record moet worden broken! Met Thea Beckman (*De doge-ring van Venetië*), Evert Hartman (*De vloek van Polyfemos*), Lieneke Dijkzeul (*Een bezem in het fietsenrek*) en Hanna Kraan (*Bloemen voor de boze heks*) zijn er dit jaar Lemniscaat-auteurs in de race in alle categorieën!

PRENTBRIEFKAARTEN TE KOOHOOOP!

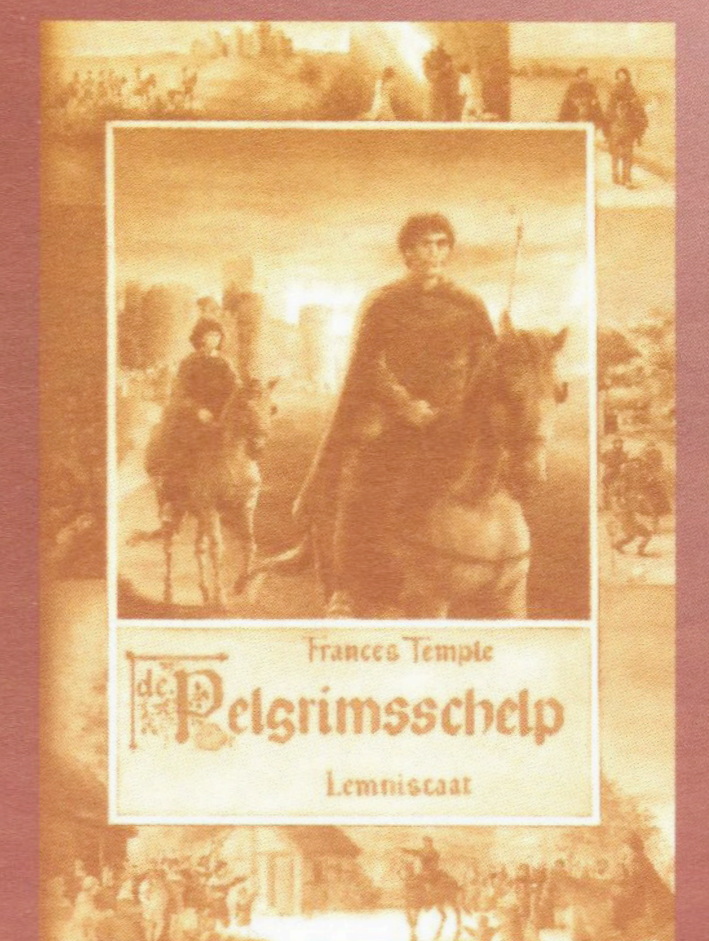

Een prachtige serie prentbriefkaarten van het boek: *Kleine Bever en de Echo* en een van het boek *Raad eens hoeveel ik van je hou*. Ze zijn in heel wat kiosken en boekwinkels te krijgen!

TIP VAN DE SLUIER

Er komen een paar heel bijzondere boeken aan: Allereerst het nieuwe boek van Cynthia Voigt met de titel: *Met het mes op tafel* gaat over een meisje dat op een ochtend aan het ontbijt een groot mes op tafel legt met de punt naar haar stiefvader en zegt: 'En nu is het voortaan afgelopen!' In de volgende krant vind je meer over dit boek. Het andere boek is: *De pelgrimsschelp* van Frances Temple. Het gaat over een meisje en een jongen die in Engeland wonen en op pelgrimstocht worden gestuurd naar Santiago de Compostela in Spanje. Ook daarover in de volgende krant meer.

Toeval?

Kwart voor tien, Martin keek op zijn horloge. Hij moest wachten op de streekbus van half elf naar Breukelen, daar zou zijn vriendin op hem wachten. Het was erg koud op het Centraal Station van Utrecht. De schaduwen van Hoog Catharijne vielen over hem. Plotse ling kwam daar de bus, de man van de busmaatschappij had hem gezegd dat de bussen vertraging hadden omdat er zoveel sneeuw lag, maar zoveel vertraging? Martin grijnsde, hij was voor de eerste keer in zijn leven blij met een kwartier vertraging. Hij stapte in, liet zijn OV-Jaarkaart zien en liep naar achteren, de bus in. Hij ging naast een jongen zitten die hij wel eens eerder had gezien. Kwam hij uit zijn dorp? Hoe diep hij ook nadacht, hij kon er niet opkomen. Waar had hij hem dan eerder gezien? Het zou natuurlijk kunnen zijn dat hij wel eens bij hem in de winkel was geweest, maar helemaal zeker wist hij het niet. Martin werkte in een boekwinkel op de Oudegracht, eigenlijk namen ze daar geen studenten aan maar in dit geval...

'Hallo', sprak de jongen hem aan, 'heb je een vuurtje voor me?' 'Nee, ik rook niet,' antwoordde Martin. De hele reis bleef de onbekende jongen Martin op een rare manier aankijken. Martin werd er koud van. Eenmaal aangekomen in Breukelen ging Martin met zijn vriendin naar de snackbar aan de Kerkbrink. 'Hé Martin,' riep Harry, de snackbar-eigenaar, hem toe, 'tijd niet gezien, hoe is het met je?' 'Gaat wel', zei Martin terug, 'een jongen vroeg me in de bus om een vuurtje.'

'Dat is toch niet zo erg, jongen. Die jongen wil heus geen verkering met je!' stelde Harry hem gerust. 'Nee, dat is het niet. Hij keek me de hele tijd zo aan! Het was om bang van te worden.' 'Het lijkt denk ik erger dan het is, anders ga je klagen bij Midnet, dat je niet meer van die ongure types naast je wilt hebben!' grapte Harry toen hij twee patat met tussen hen inzette. Martin kon er niet om lachen. Na een uur ging hij naar huis. Hij woonde aan de andere kant van het Amsterdam-Rijnkanaal, ook wel 'Het rooie dorp' genoemd, naar de rode daken die oorspronkelijk op de huizen zaten. Zijn vriendin was al terug naar huis. Hij ging gelijk naar boven en kleepte zich uit. Toen hij onder de douche stond dwaalden zijn gedachten af naar de jongen in de bus. Toen hij onder de douche vandaan kwam ging hij voor het raam staan. Hij dacht aan maandag, bah! Klege. Hij zag de drukke Rijksweg A2, de spoorlijn en het foielelijke Motel Breukelen. Hé, toch wel koud zo in je blote niksie, toch maar wat aantrekken vannacht, zei hij tegen zichzelf, en trok gauw zijn boxershort aan. Niet dat dat veel hielp, maar het was voor je gevoel toch minder koud.

Twee uur, Martin werd zwetend wakker, alles wat hij aanhad was teveel, dus het eerder die nacht zo overhaast aangetrokken boxershort ging weer uit. Waarom werd hij wakker, was het een nachtmerrie? Misschien, of waren zijn gedachten bij de jongen in de bus? Waarom moest hij nou uitgerokend zijn, Martin van Dijk, slachtoffer hiervan zijn? Na een hele nacht slecht slapen, kwam hij 's morgens beneden. Zijn vader zat 'De Volkskrant' te lezen, en zijn moeder stond in de keuken. Hij had besloten om niets te vertellen. Hij was tenslotte 22. 'Doe wat aan!' had zijn moeder gezegd. 'Ik heb wat aan!' zei Martin, wijzend op zijn boxer-short. Hoofdschuddend, dat het echt zo niet meer kon liep zijn moeder naar boven om Martin's kamerjas te halen. Na een half uur was zijn vader weg, moeder boodschappen doen, en had Martin de tijd om zijn kamerjas uit te doen, aan tafel te gaan zitten, en de krant door te gaan nemen. Na enkele ogenblikken viel zijn oog op de kop: 'DRUGSVERSLAAFDE KOMT OM BIJ BRAND IN BREUKELEN'. Martin dacht na, hij had vannacht niets gehoord, toch...

De rest van de dag verliep voorspoedig, Martin had vrij, had geen colleges en geen verplichtingen. Dat was het ware leven. Totdat om drie uur 'Het Utrechts Nieuwsblad' in de bus lag, Martin was weer alleen thuis, zijn ouders waren naar een verjaardag van een vage kennis uit Nieuwer ter Aa. Dus Martin was aangewezen op de magnetron voor het eten. Daar was het bericht weer. 'De 21-jarige Johan van Dijk uit de Utrechtse wijk Overvecht is gisteren bij een brand in een supermarkt om het leven gekomen. Het slachtoffer was in de zaak van 19.00 uur af, en was bezig met winkelen toen de brand uitbrak...'

Er stond ook een foto bij. Verrek, dacht Martin, dat was de jongen die naast hem in de bus gezeten had. Ook een Van Dijk, zou dat toeval zijn? Hij hield zijn eigen pasfoto erbij, ze leken erg op elkaar. 'Dit kan niet,' mompelde Martin. 'Of zou dit toeval zijn?'

Martijn van Es

Dhr. Kiezenberg moet z'n tanden laten zien:

Dhr. Kiezenberg heeft controle gehad bij de tandarts en moet nu een afspraak maken omdat hij twee gaatjes in zijn kiezen heeft. Hij lacht als een boer die kiespijn heeft en mompelt bij zichzelf: 'Ik kan de tandarts missen als kiespijn.' De tandarts die dit heeft opgevangen zegt: 'Ja, ja maar praatjes vullen geen gaatjes dus je moet kiezen of delen.' Na een paar weken komt dhr. Kiezenberg terug bij de tandarts voor de behandeling. Als hij plaats neemt in de stoel zegt de tandarts: 'Zo nu moet je je kiezen even op elkaar zetten, maar je mond wel open doen.' Als de tandarts bezig is z'n gaatjes te vullen en dhr. Kiezenberg kei-hard in de stoelleuning knijpt en een gezicht zet als een oor-wurm, zegt de tandarts: 'Zo, ik heb je eens even aan de tand gevoeld. Was het een bittere pil om te slikken?' Dhr. Kiezenberg gorgelt wat, maar krijgt er geen woord uit. De tandarts snoert hem de mond door de boor eens extra stevig in zijn kies te duwen. Dhr. Kiezenberg wordt zo rood als een kroot, maar hij staat met zijn mond vol tanden.

Jorinde Spaargaren

Hij

Koude lucht streek langs mijn gezicht. Ik voelde me eenzaam zonder hem. Hij die zei dat ik onze liefde voor elkaar niet kon ontkennen. Ik dacht aan zijn doordringende ogen, zijn warme handen en lange zwarte haren. Ik dacht aan hem. Hij die zei dat ook de duisternis zo mooi kon zijn. En het was waar, want toen de gordijnen opengingen en het zonlicht naar binnen stroomde, ging hij in vuur op. Ik voelde zijn liefde niet meer. Het was leeg. Maar als ik nu 's nachts in het open venster zit en naar een sterreloze hemel kijk, is er toch nog ééntje die er schijnt, nog één lieflijke ster. Als ik daar naar kijk hoor ik een zacht fluisterende stem die zegt: 'Just for today don't be sad.' Dan is hij ver, maar toch eigenlijk zo dichtbij.

Jolanda Pegels

EEN VREEMDE VOGEL

Er was eens een vogel, hij heette Knolleboog, hij woonde en leefde alleen op Schiermonnikoog. Hij had rode ogen een witte nek, en een hele grote gele bek. Bruine poten, bruine kont, toch was hij helemaal gezond. Hij bouwde zijn nest in hoge bomen, er kon geen mens bij komen. Hij bouwde het met takken, bladeren en gras, ik geloof dat het dat was. De eieren waren effen of gekleurd, ze waren allemaal door hun moeder goedgekeurd. Soms werd een ei uit het nest gegooid, ze waren niet mooi of niet goed getooid. En weet je wat de Knolleboog at, alle vleessoorten van een muis tot een kat.

Maar jammer genoeg waren er op Schiermonnikoog niet genoeg katten en muizen, daarom moest de Knolleboog wel 's naar Ameland verhuizen.

De vogel maakte een heel gek geluid, een soort getoeter wat een olifant maakt door zijn snuit.

De Knolleboog vogel kan je niet veel zien, er zijn er ook niet veel, ongeveer tien.

Sarah Janssen

Waarom die oorlog

De oorlog is iets wat mij nooit losgelaten heeft en ik ben er vaak en veel mee bezig geweest. Waarom waren sommige mensen zo wreed ze bezorgden iedereen alleen maar leed

Alles en iedereen is verwoest is het niet van buiten dan wel van binnen en begrijp ik nog steeds niet waarom dat nou gebeuren moest

Waarom is ieder mens slachtoffer van die vreselijke ruzie de oorlog is voor mij een grote conclusie:

Honger verwoeste gezinnen dood armoede concentratiekampen oorlogen zijn stuk voor stuk allemaal grote rampen iedereen heeft er dus alleen maar onder geleden en daarom hoop ik: VOOR ALTIJD VREDE!!!

Janneke van de Pol

Jonge sla

Alles kan ik verdragen, het verdorren van bomen, stervende bloemen, het hoekje aardappelen kan ik met droge ogen zien rooien, daar ben ik werkelijk hard in.

Maar jonge sla in september, net geplaat, slap nog, in vochtige bedjes, nee...

Jan Moeyaert

Alleen

Zonder een mens om mee te zijn Maar toch niet eenzaam Genieten van de stilte om je heen Alleen.

Floor de Jong

Het leven,

In al zijn eemvoud een warboel.

Floor de Jong

Een klein bos Een klein bos met hier en daar wat mos. Veel viervoetige beesten erin en hier en daar een spin. Dan komen er vier jagers met zeven honden en die laten ze los, in dat kleine bos. Beesten kapotschieten dat is hun doel, en meestal vraag ik me af: Waarom hebben die jagers geen gevoel? Alle bossen hebben een geheim en dat zal ik je ook vertellen: In alle bossen zonder jagers is het fijn. Na lange tijd zag iemand een vos, hoera er is weer leven in dat kleine bos.

Ellen

Simpel

Het lijkt zo simpel maar het is het niet Je gelooft me misschien niet maar geloof je jezelf wel als je zegt dat leven gemakkelijk is.

Jan Coenaerts

Podium voor eigen werk

Het hart bereikt de top, het is waar het is geen mop. 't Hart heeft de top bereikt, dat is het punt van liefde en vrijheid. Het hart gaat naar het hartelwater, En ligt te wachten, want het gaat naar anderomans leven later!

Maria Simone Verweij

Oppervlakkig

Knap En stoer En supergrappig Maar je hebt het mis Als je denkt dat ie zichzelf is!

Satira G. Rhaaf

Annemiek van Noort

Satira G. Rhaaf

Het was een koude ochtend in mei. Het regende en het waterige zonnetje was maar weinig te zien. Vandaag geen regenboog, dacht ik, terwijl ik naar de bewolkte lucht boven me keek. Ik drukte mijn jas wat steviger tegen me aan en versnelde mijn pas. De regen drong door mijn schoenen, ik was zo dom geweest gympen aan te trekken, en ik was blij toen ik eindelijk bij het bus-hokje was aangekomen. Vrijwel onmiddellijk kwam de bus, ik stapte in. De buschauffeur groette me vriendelijk. Tot nu toe was ik zijn enige passagier en hij vertelde een verhaal waar geen eind aan leek te komen. Ik ging achterin de bus zitten en keek door het raam naar buiten. Het regende nog steeds en ik herkende de mij zo bekende lente haast niet. Ik was op weg naar mijn oma. Ze had gevraagd of ik deze vakantie bij haar wil-

de logeren zoals ik al sinds mijn twaalfde trouw deed, en ik had haar uitnodiging aangenomen. Merendeels om haar te plezieren, al moet ik eerlijk bekennen dat ik het altijd gezellig vond. Na een half uur stond de bus stil. Ik liep naar de chauffeur toe om hem te bedanken, maar voordat ik mijn zin af kon maken onderbrak hij me. 'Eigenlijk is dit mijn eindhalte, maar als je vertelt waar je heen moet, wil ik je nog wel een stuk verder brengen. Ik ben toch veel te vroeg.' Dat voorstel sloeg ik niet af, want ik zag dat het nog steeds regende en het vooruitzicht van een lange wandeling trok me niet echt aan. De chauffeur begon meteen weer te vertellen over het polderlandschap en om niet onbeleefd te zijn, bleef ik luisteren. Al na 10 minuten stonden we voor het pad dat naar de boerderij van mijn oma leidde. Ik bedankte de chauffeur voor de

laatste keer en stapte uit de bus. Ik stond meteen in de stromende regen en zonder nog een keer om te kijken rende ik het modderige pad op. Kennelijk had oma me aan zien komen, want ze stond in de deuropening te wachten. 'Och, och, och je bent drijfmaat', zei ze. 'Ik zal meteen een lekker kopje koffie voor je maken.' En ze waggelde naar de keuken. Ik hing mijn jas op en ging in de woonkamer aan tafel zitten. Sinds mijn laatste bezoek was er hier niets veranderd, alleen zag ik de hond nergens. 'Waar is Sheila?' vroeg ik toen oma met de koffie binnenkwam. 'Geen idee, ze kan overal zitten want ik ben haar kwijt.' antwoordde ze enigszins geprikkeld. Ik keek naar het oude mensje voor me en ik had bewondering voor haar. Ze woonde helemaal alleen op de boerderij en Sheila betekende alles voor haar. 'Zullen we zo even naar de dieren gaan?'

Vaanwel

Hij stond daar. Te staren naar de zee, zonder de zee te zien, zonder zelfs maar iets te zien. Op het strand waaiden de voetstappen, die bij de duinen begonnen en achter hem eindigden, uiteen tot vage, ondiepe kuilen. Met zijn handen diep in de zakken van zijn winterjas en zijn kraag hoog opgetrokken tegen de harde wind, keek hij uit over de woest golvende zee. Tenslotte slaakte hij een zucht. *Waarom kon je niet blijven, bij mij? Waarom sterven mensen? dacht hij. Waarom? Als ik tranen had...*

Hij glimlachte wrang. Tranen... hij, tranen? Hij die nog nooit van zijn leven had gehuild? *Waarom kon je niet blijven, Cathy? Na al die jaren, al die jaren, en plotseling was je weg en bleef ik achter, en... Jij was de enige die mij werkelijk dacht te kennen. En je werd steeds ouder dan ik... Ineens stief je, zomaar, op een nacht. En er was niets dat ik kon doen. En nu ga ik, Cathy. Kun je me horen? Na al die jaren... en je zult nooit weten wie ik in werkelijkheid ben. Jij zou willen dat ik hier zou verder leven, maar dat kan ik niet. Ik kan niet langer blijven, snap je dat?* Hij haalde zijn handen uit zijn

zakken en trok zijn jas uit, daarna zijn broek en de rest van zijn kleren. Tenslotte zou hij die niet meer nodig hebben. Een licht in de verte deed hem vaag glimlachen. *Cathy... ik ga weg van deze wereld.* Hij liep naar de zee, stopte toen hij de eerste koude golven over zijn benen voelde slaan, liep dan langzaam verder. De zee bedekte zijn bovenbenen, voelde koud en nat aan. Hij streek over het oppervlak met de toppen van zijn vingers. De laatste keer dat hij de zee zou zien. *We hadden samen oud moeten worden. Maar dat ging niet. Niet nu, en nu nooit meer.* Hij keek naar de horizon, waar het licht steeds dichterbij kwam. Een golf sloeg hem terug maar hij wankelde niet. *Vaanwel mensen; vaanwel aarde.* De grond verween onder zijn voeten terwijl het licht nu vlakbij hem was. *Vaanwel Cathy, waar je ook mag zijn.* Het ruimteschip hing nu boven hem en het zacht blauwe licht dat eruit stroomde verwarmde hem. Hij zweefde omhoog om de anderen van zijn volk te groeten.

Esther Scherpenisse

Charlotte Oorbeck

Weer een heleboel inzendingen met zeldzame dit keer! Als eerste kregen we post van Bella Heilbron uit Rotterdam en Marleen Geurts uit Brugge. **Bella: Briefgeheim van Jan Terlouw ligt binnenkort bij jou in de brievenbus en Marleen krijgt Een klap voor je kop van Ulf Stark zo snel mogelijk thuisgestuurd! Voor de nieuwe clubleden even wat uitleg: degene die als eerste een zeldzame (een zelfout) in de krant ontdekt en naar ons opstuurt mag een Lemniscaat-boek uitzoeken. We geven twee boeken weg: één aan de snelste Belgische inzender en één aan de eerste Nederlandse vinder!**

ALTIJD WEER VERRASSEND

Zoals jullie wel gemerkt hebben worden er in de krant artikelen, interviews e.d. aangekondigd voor de daaropvolgende krant. Maar niet altijd lukt het ons om al die beloften waar te maken. Dat komt omdat we wel voor elke krant leuke plannetjes hebben, maar er kan in een paar maanden tijd veel veranderen. Zo vind je in deze krant niet een voorpublicatie van het nieuwe boek van Gijs Wanders. Hij is nu nog aan het schrijven. Wij wilden graag in deze krant een interview plaatsen met Simone van der Vlugt, naar aanleiding van haar debuutroman: De Amulet. Maar ook zij was nog niet helemaal klaar. Dus als je leest in de rubriek 'in het volgende nummer' dat er iets aangekondigd wordt dan weet je dat wij ons uiterste best doen, maar dat we niets kunnen garanderen. Je moet maar denken aan de uitspraak van de oude wijsgeer: 'Niets is zeker, en zelfs dat niet!'

RAAD EENS HOEVEEL IK VAN JE HOU nu te verkrijgen met T-shirt en als T-shirt

Raad eens hoeveel ik van je hou is in korte tijd een van de populairste prentenboeken geworden. Niet alleen kinderen krijgen dit boek cadeau, maar ook veel volwassenen! Een ideaal cadeau voor vader- of moederdag bijvoorbeeld (als je je ouders niet met in de aanbieding hebt gedaan hiernaast). Het boek met een kinder T-shirt (maat 116) kost f 39,95 of 798 BF. Het kleine T-shirt kost los f 24,95 of 490 BF. Een groot T-shirt (XL) kost f 29,95 of 590 BF.

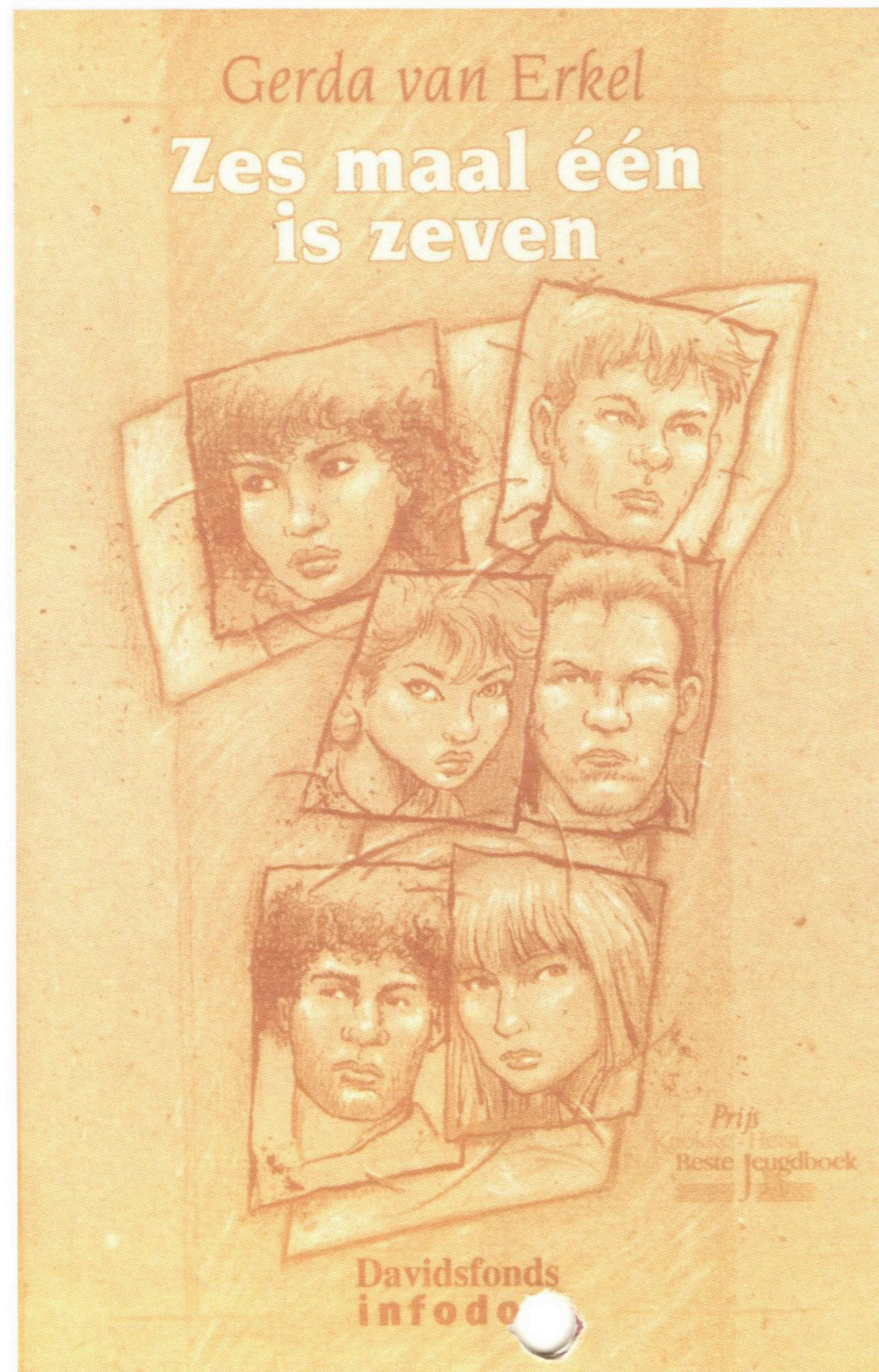
6X1=7 KENNEN DE VLAMINGEN DE TAFEL VAN ZES NIET?

Toch is dit de titel van een prachtboek! Het is in Nederland te koop en wordt binnenkort in het Duits vertaald. In Vlaanderen is het een topper. De schrijfster werd reeds beloond met verschillende prijzen.

Het boek gaat over drie meisjes en drie jongens die, met elkaar verbonden door een touw, in het donker een rivier volgen. Zes jongeren op een vreemd terrein, vreemden voor elkaar. Eén ding hebben ze gemeen: ze werden alle zes door de jeugdrechter naar dit kamp in de Ardennen gestuurd. Een alternatieve straf, die ze verkozen boven een tijdje brommen in de gevangenis. Hun verleden loopt als hun schaduw met hen mee. De nachtelijke tocht is slechts een begin. Op een houten dakconstructie klauteren, rotsen beklimmen, door grotten kruipen... en nog andere avontuurlijke uitdagingen staan hun te wachten. Zo ervaren ze hun eigen kwetsbaarheid én sterkte, leren ze hun grenzen verleggen en soms hun onmacht erkennen.

Gerda van Erkel schrijft zoals ze is. Vanuit haar hart en met heel haar lijf. Alles wat ze beschrijft aan gevoelens en gedachten heeft ze op één of andere manier in gelijkaardige situaties meegemaakt. Daardoor voelt ze zich erg betrokken bij haar personages. En dat proef je.

Of ze zich als kind ook al met schrijven bezighield? Ze is altijd al met verhalen bezig geweest, zelfs nog voor ze echt kon schrijven. Ze had een levendige fantasie. 's Zondags kwam ze met 'je neefjes en nichtjes samen in het bos van haar grootouders. Dan verzonnen ze verhalen en speelden toneel. 'Keieuk' om zo creatief met fantasie en taal bezig te zijn. Ze genoot ervan anderen mee te slepen... Maar kleine kinderen worden groot... intussen zat ze al in het secundair onderwijs. Ze begon een dagboek bij te houden, zwoegde met plezier op opstellen en schreef artikelen en gedichten voor de fa-

cens in zichzelf gaat kijken hoe hij of zij erover denkt. En dat bereikt ze, zeker weten...

Lotte

Zet je hoofdtooi op, gebruik je fantasie en schrijf je eigen Indianenverhaal. Stuur je verhaal, van max. 250 woorden, vóór 1 mei 1995 naar de Lemniscaatkrant. Wie weet win jij een Lemniscaatboek naar keuze, en wordt jouw verhaal gepubliceerd.

WEDSTRIJD

Het thema van de volgende krant wordt Indianen. Wat gaat er door je hoofd als je aan Indianen denkt? Denk je aan de reservaten waar de Indianen woonden, aan medicijnmannen en rituele dansen, of aan het wilde westen uit stripverhalen?

doe eens wat in DE AANBIEDING

AANGEBODEN

Kleine achtjarige dreumes die zich wil voordoen als een elfjarige geleerde knobbel. Trekt vooral de aandacht van leraren en moeders. Geeft zeker geen probleem als je een Sega met gevechtsspelletjes hebt.

Anouk Yottier

TE KOOP

Overbezorgde moeder en een oudere broer die alles probeert te weten (ook wel 'betweter' genoemd).

Jan Coenaerts

GEVONDEN OP SCHOOL EN GRATIS AF TE HALEN

Lerares, geeft 't vak Drama =toneel) en is zelf een en al drama.

Signalement: Kop (niet uit te leggen) is niet om aan te zien, heeft na een korte uitleg meteen een natte stinkende oksel, stinkt verschrikkelijk naar een erg goedkope deodorant dat zeker een dubbeltje gekost heeft, draagt altijd kleding van het jaar nul.

Wie deze vrouw wil of kent kan contact opnemen met de plaatselijke politie of de politie in Nijmegen (en omstreken).

Phuong Ngo

AANGEBODEN

(Gratis) vader, 40 jaar oud, denkt dat hij 18 is. Altijd chagrijnig, behalve als hij gestoord zit te doen (gillen, krijzen, schreeuwen, etc). Heeft op iedereen en

alles commentaar. Heeft ook nog een slechte baan en is dus vaak gestresst. Neem je hem? Dan krijg je f 500,- op de koop toe! Reageer snel! Op=op.

TE HUUR

Oudervetse geschiedenisleraar; in zijn les kan je even lekker uitslapen, een dutje doen. f 0,15 per lesuur.

IN DE AANBIEDING

Gratis af te halen: Knorrige, chagrijnige, puberale, luie broer met gratis bureau en bed. Ruilen niet mogelijk.

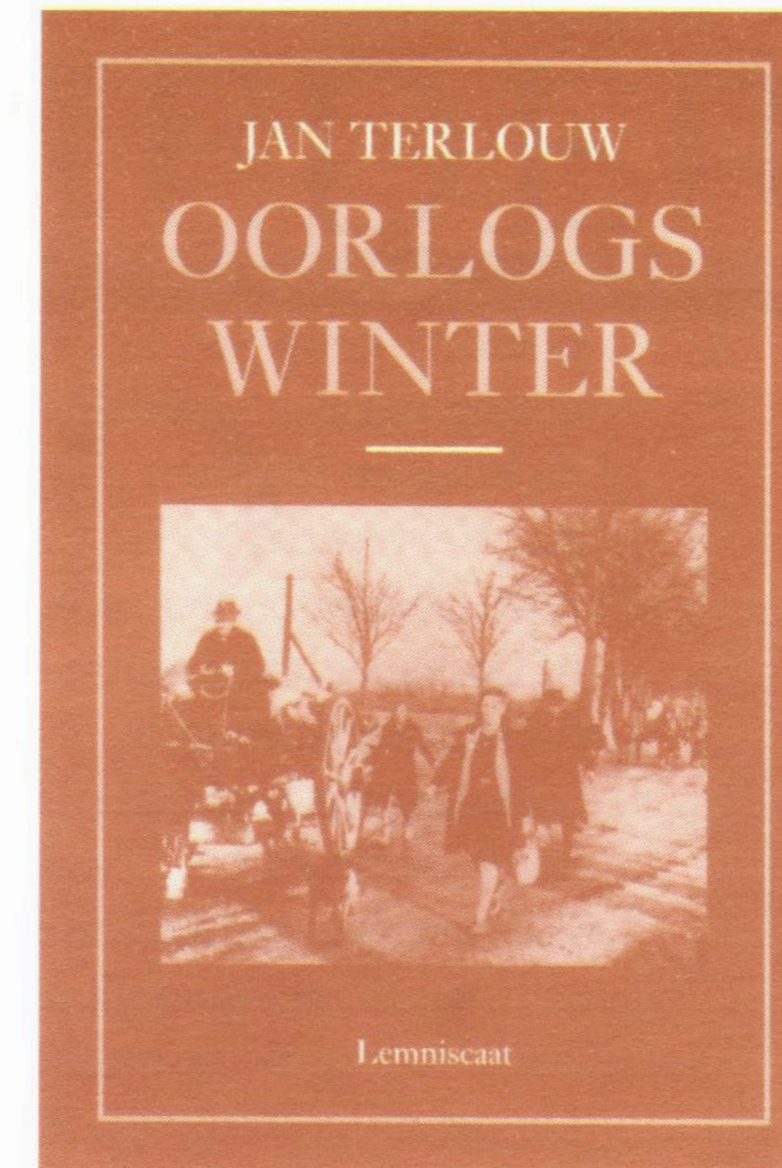
Lisette Flohil

DE OORLOGSKRANTEN

De Tweede Wereldoorlog is een oorlog in de geschiedenis waar men maar niet over uitgepraat raakt. Dat komt natuurlijk doordat het pas 50 jaar geleden is dat deze oorlog ten einde kwam, maar ook doordat er toen verschrikkelijke gebeurtenissen zijn.

Regelmatig verschijnen er nog verhalen die over de Tweede Wereldoorlog gaan. Ook worden er nog steeds films gemaakt, die zich in de Tweede Wereldoorlog afspeelen. De mensen zijn er nog steeds mee bezig en zijn nog steeds geïnteresseerd in de gebeurtenissen van de Tweede Wereldoorlog. Vandaar dat aan het begin van 1994 'De Oorlogskranten' verscheen.

'De Oorlogskranten' verschijnt elke week en ze bestaat voornamelijk uit een bloemlezing van enkele kranten die tijdens de Tweede Wereldoorlog uitgegeven werden. Deze kranten heeft men opnieuw gedrukt, evenals de ondergrondse kranten, waarvan er elke week één als bijlage werd toegevoegd. Ik schrijf 'werd', omdat sinds het begin van 1995 'De Oorlogskranten' over de periode na de Tweede Wereldoorlog, 'de nasleep' handelt. En ondergrondse kranten werden zoals je weet, alleen in de oorlog gedrukt. Bij de oude kranten zit steeds een affiche, dat tijdens en na de oorlog door de Duitsers, door het verzet, door de geallieerden of gewoon door de regering op straat opgehangen werd. En meestal worden ook onderwerpen behandeld waarvan de gemiddelde lezer eigenlijk niets weet; gebeurtenissen die je in

Dit spannende verhaal speelt zich af tijdens de laatste winter van de Tweede Wereldoorlog. Michiel is 15 jaar en raakt betrokken bij het ondergrondse werk: door een samenloop van omstandigheden moet hij een neergeschoten en gewonde Engelse piloot in een geheime schuilplaats verzorgen. Hij vertelt dit aan niemand omdat hij niet weet wie wel en wie niet te vertrouwen is. Verschillende dingen die hij onderneemt worden namelijk verraden, maar gek genoeg blijft hij zelf elke keer buiten schot. Hoewel hem dit af en toe onzeker maakt, zet hij toch vastberaden door. Pas aan het einde van het boek (en van de oorlog) wordt heel onverwacht duidelijk wie de verrader is!

[fragment Oorlogswinter]

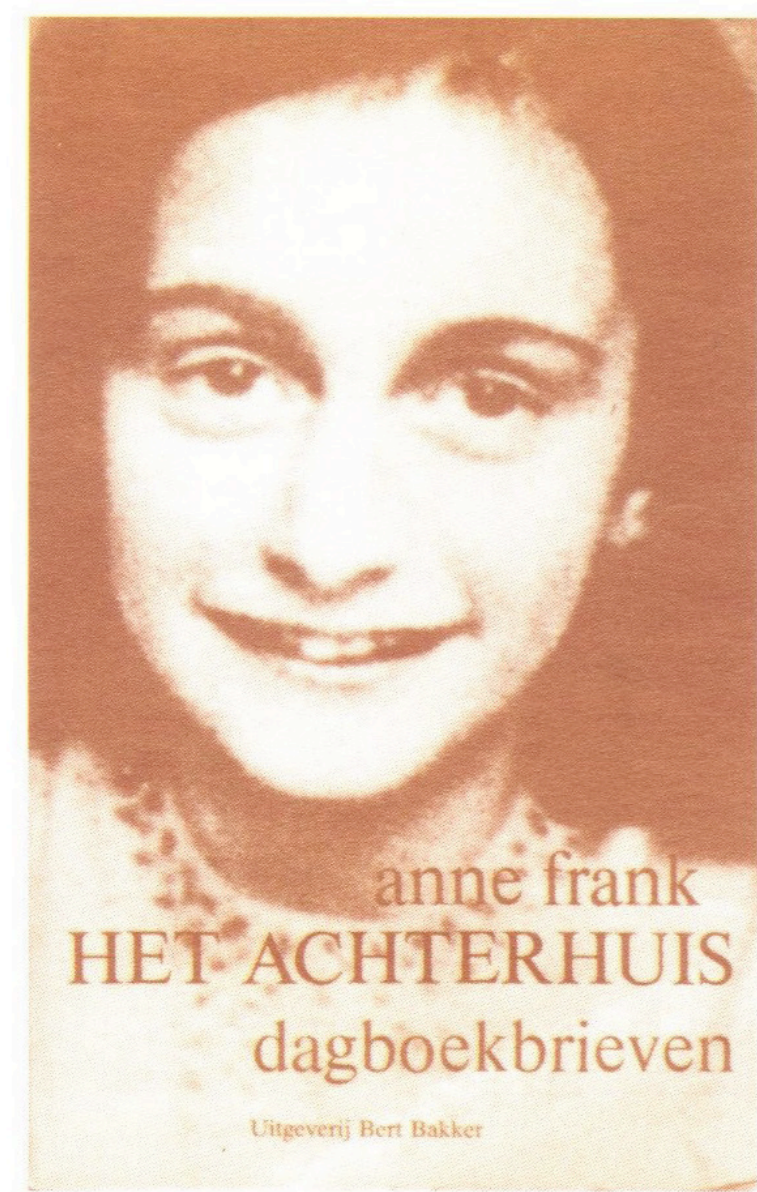
Hij had ongeveer twintig minuten gereden toen hij op een karrepad rechts een andere wagen met een paard ervoor zag aankomen. Het was een gewone platte wagen, die boeren gebruikten om hooi en rogge op te vervoeren, maar het bijzondere aan deze was dat er een stelletje gewapende Duitse soldaten op zat en dat er vier paarden achter aan de wagen gebonden waren. Michiel wist wat dat betekende: paardenrassia. Deze manschappen waren erop uitgestuurd om paarden te vorderen. Een meter of vijftig achter hem draaide de wagen met de Duitsers de weg op.

de aller-allerlaatste bijdrage van Martijn Schimmel

HET ACHTERHUIS

Anne Frank

Het Achterhuis is een boek met dagboekbrieven van Anne Frank. Anne Frank is dertien jaar als ze genoodzaakt is om naar het Achterhuis te verhuizen. Het Achterhuis is een deel van een huis achter een kantoorgebouw, waar meneer Frank tot voor kort gewerkt had, aan de Prinsengracht in Amsterdam. Samen met haar vader, moeder en zus Margot trekt Anne daar in. Boven hen, op zolder, komt de familie Van Daan wonen. Mevrouw, meneer en zoon Peter van Daan. Later komt ook meneer Dussel erbij. Hij is tandarts en komt bij Anne op de kamer.

Anne schrijft veel over hoe ze iets nou moet gaan aanpakken. Ten slotte zit ze midden in de puberteit! Ze ligt de hele tijd met iedereen overhoop. Vooral met haar moeder. Haar vader blijft ze een lieverd vinden, maar hij ziet haar te weinig als een individueel meisje dat opgevoed moet worden. Dat met niemand goed kunnen praten zit Anne het meest dwars. Gelukkig leert ze na een jaar Peter beter kennen, en ze ontdekken beiden een fijne gesprekspartner in elkaar. Ze praten uren met elkaar. Het wordt zelfs een soort liefde. Ondertussen leert Anne hard verder. Zoveel mogelijk vakken worden 'gewoon' verder geleerd. Schriftelijke cursussen worden aangevraagd en boeken uit de bibliotheek worden verslonden. Een hobby van Anne was stambomen uitpluizen. Overal vandaan werd informatie gehaald. Haar tweede hobby was het wekelijks filmblaadje lezen en de foto's van beroemde filmsterren zorgvuldig uitknippen en ophangen.

Nieuwe dingen worden uitgebreid opgeschreven. Lekker dingen en nieuwe boeken onder andere. De angstige momenten worden ook uitvoerig beschreven. Hevige bombardementen bijvoorbeeld. Ook wordt er een aantal keren ingebroken. De onderduikers zaten dan in doodsangst, wat als de politie of de dieven de hendel van de deur naar het Achterhuis zouden vinden?

De helpers Miep, Elli, Kraler en Koophuis hadden het heel druk met de onderduikers. Aan het eind van het boek worden alle kleine presentjes uitvoerig omschreven. Waarschijnlijk omdat er toen pas echt honger geleden werd en alles schaars was. Wat vrolijkheid en goed nieuws viel toen duidelijk op. Maar de situatie van de onderduikers werd toen ook hachelijker. De Engelsen en Amerikanen rukten namelijk op vanuit het zuiden en de Duitsers probeerden zoveel mogelijk joden op te sporen en weg te voeren. Overal werden invallen gedaan. Soms met succes en soms niet.

Wat erg opvalt, omdat je weet wat er met Anne gaat gebeuren, zijn de verhalen en plannen over later. Telkens weer vertelt ze wat ze gaat doen en wil worden na de oorlog. Daarom is het einde nog triester.

Op 1 augustus 1944 eindigt het dagboek. Op 4 augustus doet de Grüne Polizei een inval. Iedereen wordt meegenomen, ook de twee helpers Kraler en Koophuis. Alleen vader Frank, Koophuis en Kraler overleven en keren terug. In 1945 overlijdt Anne in het concentratiekamp Bergen-Belsen. Twee maanden voor de bevrijding van Nederland.

Marjolain Sterk

DE GOLF

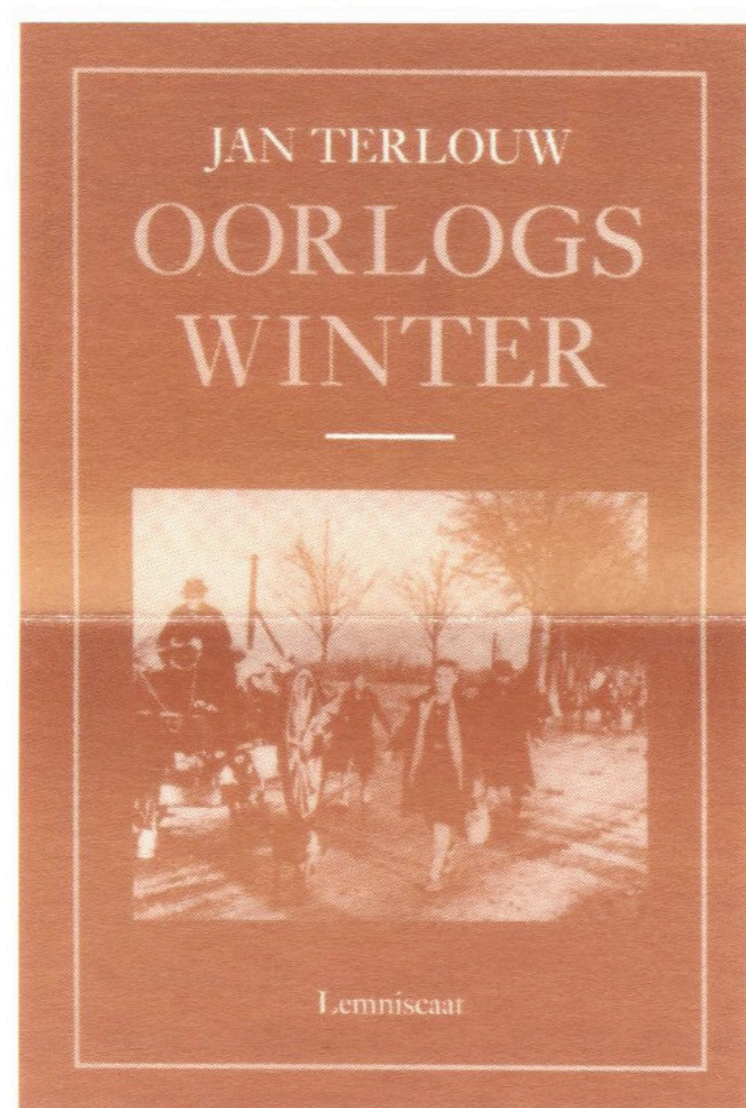
Morthon Rhue

Je hoeft de knop van de televisie nog maar in te drukken of de beelden stormen al op je af... Verwoeste steden. Doden, ziekten en gekwetsten. Losbarstende vuurgevechten, ontploffingen. Broodmagere vrouwen met huilende kinderen. Telkens andere namen en gezichten, maar eigenlijk draait het altijd weer om hetzelfde: grondgebied, rijkdom... macht. Om die macht in handen te krijgen, laten de grote bazen iedereen neerknallen die hun een strobreed in de weg legt. Hoe kan een mens een andere mens doden? Als je denkt aan de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog; hoe kon 10% van de Duitsers ongestoord vele duizenden joden doden? Waarom reageerde de andere 90% niet? Hoe konden lieve vaders, die elke dag verhalen vertelden aan hun kinderen,

zich ontpoppen als de meest gruwelijke SS-beulen? Spoken deze vragen ook regelmatig door je hoofd? Lees dan *De Golf*, een roman van Morthon Rhue. Wanner Burt Ross, leraar geschiedenis, de laatste jaren over de Tweede Wereldoorlog vertelt, reageren deze erg geschokt. Ze begrijpen niet hoe zo'n situatie is kunnen ontstaan. Hoe konden de SS-ers zomaar hun gang gaan? Waarom reageerden de overige Duitsers niet toen er duizenden onschuldigen gedood werden? Hoe konden mensen mekaar zoiets aandoen? Burt besluit een experiment uit te voeren. Hij richt een beweging op die ijvert voor discipline en samenwerking. Alle leerlingen moeten rader-tjes worden van een goed geoliede machine, de golf. De slogan 'Kracht door soliditeit! Kracht door disci-

pline! Kracht door actie!' wordt luid gescandeerd. Hoewel dit experiment heel kleinschalig en onschuldig begint, raakt de hele school er na een tijdje bij betrokken. Er ontstaan rellen tussen leden en niet-leden en er komen veel klachten bij Burt dat hij het experiment moet beëindigen. Maar Burt wil nog niet stoppen, omdat hij meent de leerlingen dan nog niets bijgebracht te hebben. Zo neemt het experiment buitensporige vormen aan en dreigt helemaal uit de hand te lopen, tot Burt inziet dat hij er echt een eind aan moet maken. En wel op zo'n manier dat de leerlingen zich nog heel lang zullen herinneren dat ze hun eigen individualiteit heel gemakkelijk opzij schoven om tot de kudde te kunnen behoren zoals de nazi's in Hitlers tijd.

Lotte

PRIJSVERLAGING PAPERBACKS

Ook in het kader van de herdenking van onze bevrijding verlagen wij tot en met 5 mei 1995, de prijs van de paperback-uitgave *Oorlogs Winter* van Jan Terlouw tot f 15,00 / 300 BF.

Oorlog zonder vrienden van Evert Hartman in paperback-uitgave is tot en met 14 april voor f 15,00 / 300 BF te verkrijgen. Beide boeken zijn daarna f 19,90 / 398 BF.

ZLATA'S OORLOG

Zlata Filipovic

'Achter me: een lange hete zomer en de zorgeloze dagen van de zomervakantie. Voor me: een nieuw schooljaar.'

Zo begint het dagboek van Zlata Filipovic, een elfjarig meisje dat woont in Sarajevo in voormalig Joegoslavië. Haar dagboek, Mimmy genaamd, begint vol vrolijkheid, zorgeloosheid en goede moed. Zlata weet dan nog niet dat haar dagboek later vol zal staan met ervaringen van de burgeroorlog tussen de Serven, Kroaten en de Moslims. Zlata beschrijft hoe zij de oorlog beleeft, een oorlog die alles verwoest en haar Servische, Kroatische en Moslimvriendinnen tot vijanden maakt.

Het boek wordt soms vergeleken met het dagboek van Anne Frank, omdat het net zo eerlijk geschreven is. Beide meisjes leven in een oorlog waar geen plaats is voor kinderdromen. Met dit boek doet Zlata een beroep op de wereld om deze verschrikkelijke oorlog te stoppen. Zlata dwingt je als lezer naar haar verhaal en haar boodschap te luisteren. Zij beschrijft wat mensen in een dergelijke situatie meemaken en dat is de grote waarde van dat boek. Als er begrip is bij anderen is er hoop voor degenen die onder de oorlog lijden.

Vellah

MARIA JACQUES

Een gesprek met Maria Jacques, getuige van de Tweede Wereldoorlog

Maria Jacques schreef drie boeken over de Tweede Wereldoorlog: *Vlucht over de grens*, *Licht uit*, *deur dicht* en *De stad brandt*. Genoeg stof dus om haar een paar vragen te stellen.

Waarom koos u het thema oorlog?

Ik schreef deze boeken op vraag van de uitgever. Hij zocht een schrijver die een boek wou schrijven over de oorlog en die de oorlog zelf had meegemaakt. Ik had het recht om nee te zeggen, maar ik zei ja omdat ik vind dat de oorlog een onderdeel is van de geschiedenis dat niet mag worden vergeten. Bovendien heb ik veel belangstelling voor geschiedenis. Een vierde boek over de repressie heb ik echter geweigerd, omdat het onderwerp al gedeeltelijk in het derde boek aan bod komt en omdat ik er mijn vingers niet aan wil branden.

Waar haalde u uw inspiratie vandaan?

De boeken schreef ik vooral vanuit mijn eigen ervaringen. Ik las ook veel boeken over de oorlog, ik keek naar verschillende films en ik luisterde naar tijdgenoten. Maaik, de hoofdpersoon van de drie boeken is zoals ik denk dat ik vroeger was. Ik was net zoals Maaik 12 jaar toen de oorlog uitbrak en 16 jaar bij de bevrijding. Het eerste boek is het meest kinderlijke boek. Ik had toen nog geen afweer tegen zoveel geweld. Daarom vind ik het eerste boek het aangrijpendste.

Als u door Leuven wandelt, herinnert u zich dan vaak gebeurtenissen van de oorlog?

Ik denk er vaak aan hoe het tijdens de oorlog was, omdat ik er veel over lees en over praat. Zo herinner ik me nog goed dat er een bom schuin over de gevel van het stadhuis gleed, niet ontplofte, maar enkel een witte streep op de gevel achterliet.

Wat vindt u van de oorlog?

De oorlog is vreselijk, maar ik zie de toekomst rooskleurig in. Vrede is onvermijdelijk, anders gaan we ten onder. We moeten leren onderhandelen. Vergelijk dit met de tv-serie Star Trek, waar men door interplanetaire contacten telkens weer vrede sluit. Dit moeten

Lysbet

Oorlogje spelen

Ik wandel voorbij de speelplaats van de kleuterschool. Een groepje kleuters valt mij op: ze spelen 'oorlogje'. Ze schieten elkaar dood, blijven 10 tellen liggen, staan weer op en gaan verder met hun spel. In gedachten rijden ze met een grote tank en schieten ze naar alles wat ze tegenkomen. Zelfs de juf wordt als vijand beschouwd en moet er aan geloven. Weer iemand

Lysbet

IEDERE DAG TELT

Tatjana Wassiljewa

De Tweede Wereldoorlog; de kranten en de televisie staan er bol van, en er verschijnen stapels boeken. En dat allemaal omdat de oorlog vijftig jaar geleden voorbij was.

En alsof dat nog niet genoeg was verscheen onlangs *Iedere dag telt* van de Russische schrijfster Tatjana Wassiljewa.

Was dat nou nodig, nóg een boek over de oorlog?

Ja! Want dit is een heel bijzonder boek. Het is het waar gebeurde verhaal van een dertienjarig meisje dat in Rusland woont als de Duitsers binnenvallen. Ze vertelt hoe ze dagenlang alleen door de sneeuwvelden trekt op zoek naar voedsel voor haar familie. Hoe ze daarna naar Duitsland gestuurd wordt om in de fabrieken te werken. Tatjana vertelt haar verhaal heel rustig en zonder sentimentele franje. En wat ze allemaal meemaakt? Lees maar... Een voorproefje vind je als bijlage bij deze krant.

THE BOYS FROM BRAZIL

Als datgene wat de Engelse schrijver Ira Levin in zijn boek

The Boys from Brazil (De jongens uit Brazilië) beschrijft echt uit zou komen, stond ons nog iets te wachten. Het verhaal gaat namelijk over de beruchte oorlogsmisdadiger en medicus Mengele, die tientallen jaren na de Tweede Wereldoorlog bezig is met een experiment, dat voor

een overwinning van het Ari-sche ras (een zogenaamd perfect ras van Noordegroepen) kan zorgen. Om dit te bereiken moeten in twee jaar tijd vierennegentig ambtenaren, allemaal vijftien- tot twintigjarige jongen van Noordegroepse nationaliteit, vermoord worden door Mengeles nazi-laboranten. Terwijl hij dit met hen bespreekt in een restaurant in Brazilië, worden ze afgeluisterd door een jonge journalist, die het verhaal doorgeeft aan de Oostenrijkse Yakov Liebermann. De joodse Liebermann, die nazi's opspoorde, ge-

looft hem eerst niet, maar als blijkt dat de journalist door Mengele is vermoord, gaat Liebermann op onderzoek uit. Hij verzamelt gegevens over alle gepensioneerde ambtenaren die gestorven zijn op een manier die niemand zou doen vermoeden dat het doodslag was. Waarom de ambtenaren gedood moesten worden, is hem een raadsel, maar hij is vastbesloten achter de waarheid te komen. Deze blijkt echter nog gruwelijker te zijn dan hij kon vermoeden...

Sylvie

Onbereikbaar dichtbij

Het huis in Niemandland

De schaduw van de muur

Rosemarie von Schach

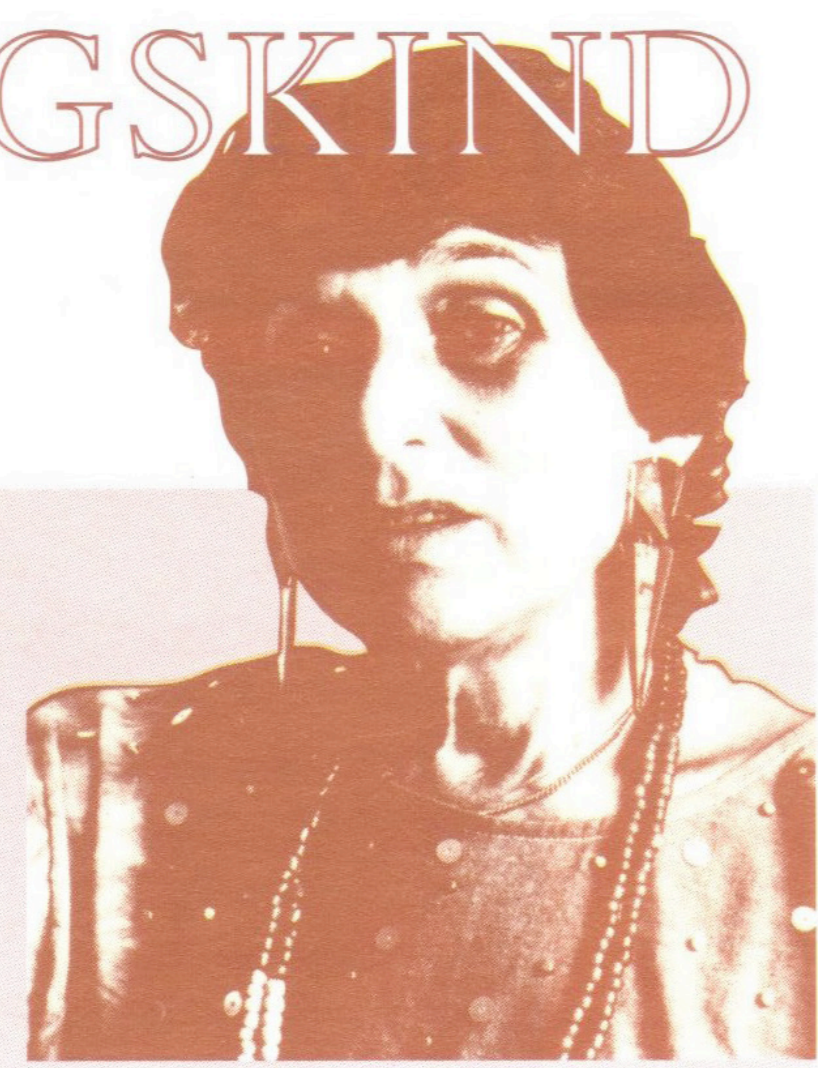
Stel je voor: tijdens je verjaardagsfeest gaat de telefoon en hoor je dat je moeder een ernstig auto-ongeluk heeft gehad. Dit overkomt de 18-jarige Jessica, die met haar moeder samen in Duitsland woont. Als Jessica's moeder in coma in het ziekenhuis ligt, is Jessica op zichzelf aangewezen. In haar moeders bureau vindt ze dagboeken die haar moeder geschreven heeft tijdens de Tweede Wereldoorlog. Jessica raakt gefascineerd door het meisje Yolanda, dat haar moeder ooit was. De dagboeken zetten Jessica aan het denken over haar eigen leven en dat van haar moeder. Langzaam gaat ze begrijpen waar haar moeders zucht naar succes, schoonheid en ambitie vandaan is gekomen. Een heel mooi boek! Een van de weinige waarin je een idee krijgt van de oorlogssituatie in Duitsland! Ook daár werd het leven bepaald door honger, kou, angst en verdriet.

Christine Nöstlinger

In dit boek beschrijft Christine Nöstlinger op indrukwekkende wijze wat zij zelf als tienjarig meisje in Wenen beleefde tijdens de laatste oorlogsmaanden. Door een hevige bombardement wordt ook het huis van de Nöstlingers in puin gelegd. Het gezin trekt dan naar een leegstaande villa buiten de stad. Als de Duitsers wegvlugten en de Russen Wenen binnen trekken, worden een aantal Russische militairen in de villa ondergebracht. Dat levert een hele spannende, maar ook angstige tijd op! Gelukkig is daar Cohn, de mismaakte Russische kok, waar Christine mee bevriend raakt...

Christa Laird

Het is 1942. In Polen maken de nazi's de dienst uit. Ze hebben de joden van Warschau gedwongen in een aparte, afgesloten wijk te gaan wonen: het getto. De mensen leven er dicht opeengepakt, er heerst honger, velen zijn ziek en ondervoed. Mischa en zijn twee zusjes wonen in het weeshuis van Dr. Korczak. Mischa is nog geen veertien jaar, maar hij heeft al heel wat meegemaakt. Zijn vader is aan tyfus overleden. Nu is ook zijn moeder ernstig ziek. Ze kan niet meer voor haar kinderen zorgen. Regelmatig probeert Mischa het getto uit te glippen om waardevolle spullen te ruilen voor voedsel. Dat wordt steeds moeilijker en gevaarlijker. Als je door de Duitse soldaten wordt betrappt, kun je zonder pardon worden doodgeschoten. Steeds grimmiger wordt de toestand. Er gaan geruchten over een kamp dat Treblinka heet...

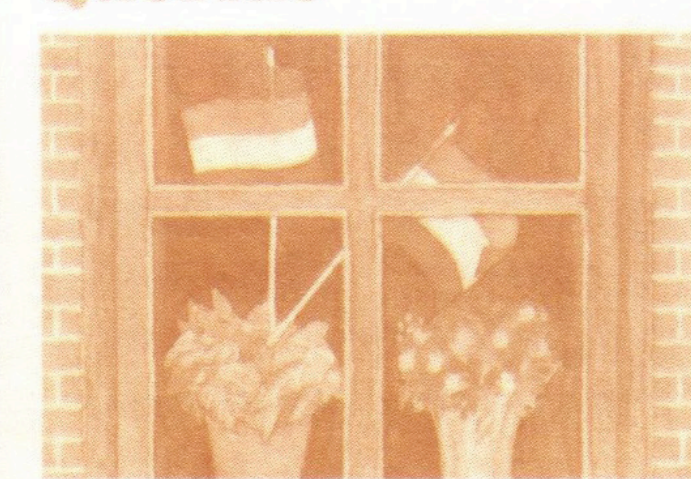
Johanna Reiss is een joodse vrouw die de Tweede Wereldoorlog heeft overleefd. Zij heeft twee boeken geschreven over haar jeugd toen zij ondergedoken was, namelijk *De Schuilplaats* en het vervolghaar hierop *Geen Slecht Jaar*.

**Johanna Reiss
Geen Slecht Jaar**

"We omarmden elkaar, en kwamen nu hiulden. We waren waar terug. Eindelijk."

Querido

haar zus Sini naar Johan, Dientje en Opoe, die vlakbij de familie Hannink woonden. Hier bleven ze tot het einde van de oorlog. Anni's moeder, die in Winterswijk in het ziekenhuis was achtergebleven, stierf kort na hun vertrek. Haar vader en andere zus Rachel waren ook gevlucht, naar andere mensen.

Eén keer was de toestand kritiek, toen Duitse soldaten poeling een huiszoeking deden, maar gelukkig konden Annie en Sien zich net op tijd in hun schuilplaats verstoppen.

Over deze schuilplaats schrijft Johanna Reiss: "Deze schuilplaats was niet onder de grond. Er kon geen aarde op me vallen. Het was alleen maar een kast..."

Het tweede boek, *Geen Slecht Jaar*, gaat over de terugkeer van Annie en Sini naar Winterswijk, waar ze weer verenigd werden met hun vader en zusje: "We omarmden elkaar en hiulden. We waren weer terug. Eindelijk", zijn haar woorden op de omslag van het boek.

Toch was het nieuwe leven moeilijk. Sommige mensen gaven de joden de schuld van de oorlog. Maar dat was niet het enige. Veel was er verwoest, het voedsel was schaars en toen vertrok Sini... Toen haar vader hertrouwde en Annie daardoor naast haar moederlijke en naar Anni's mening ook irritante zuster er nog een stiefmoeder bijkreeg, die alleen maar op haar manieren lette, was haar "oorlogsgezin", bestaande uit Johan, Dientje en Opoe het enige dat haar nog staande kon houden...

Vellah

EEN OVERZICHT VAN ONZE OORLOGSBOEKEN: Wat betreft de Nederlandse situatie gaat het om:

Oorlogswinter van Jan Terlouw: gebonden f 27,50 / 550 BF - paperback f 19,90 / 300 BF (Let op de aanbieding)
Oorlog zonder vrienden van Evert Hartman: gebonden f 28,90 / 578 BF - paperback f 19,90 / 300 BF (Let op de aanbieding)

De Tweede Wereldoorlog in andere landen:

De schaduw van de muur van Christa Laird (het getto van Warschau in Polen), gebonden f 24,50 / 490 BF
Het huis in Niemandland van Christine Nöstlinger (Wenen), gebonden f 25,50 / 510 BF
De jongens van St. Petri van Bjarne Reuter (Denemarken), gebonden f 28,50 / 570 BF
De verlaten kust van Robert Westall (Engeland), gebonden f 25,50 / 510 BF
Onbereikbaar dichtbij van Rosemarie von Schach (Duitsland), paperback f 19,50 / 390 BF
Iedere dag telt van Tatjana Wassiljewa (Rusland), gebonden f 27,50 / 550 F. Net verschenen!

Ook wij willen stilstaan bij het feit dat het dit voorjaar 50 jaar geleden is dat Nederland werd bevrijd. Bij het behandelen van de Tweede Wereldoorlog in de klas gaat vaak de meeste aandacht uit naar de Nederlandse situatie. Een mooie manier om een kijkje over de grenzen te nemen en kennis te maken met de situatie in andere landen, is het lezen van spannende en soms ontroerende jeugdboeken. Nederland was geen op zichzelf staand eiland, net zo min als andere landen dat waren, maar een onderdeel van een groter geheel. De situatie in Nederland kan je daarom niet los zien van ontwikkelingen elders in Euro-

Kinderjaren is het verhaal van een joods jongetje dat al heel vroeg geconfronteerd wordt met de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog. Hij is dan vier jaar oud en woont met zijn ouders in Amsterdam.

De schrijver van deze novelle, Jona Oberski (geboren in 1938), heeft dit zelf allemaal meemaakt hoewel hij zegt dat het boek niet strikt over hem zelf gaat. Het jongetje heeft dan ook geen naam.

De liefdevolle aandacht en omhulling van zijn vader en moeder kunnen niet voorkomen dat de oorlogsgebeurtenissen steeds dieper ingrijpen in zijn kleine wereldje.

Op een dag wordt hij ruw uit zijn slaap gewekt door een man met een geweer en moet hij zich snel aankleden.

"Opschieten," schreeuwde hij weer. Ik gooide huilend mijn sok naar hem toe. Hij riep mijn vader. Mijn vader raapte de sok op en zei dat ik dat niet mocht doen. Hij hielp mij verder met aankleden.

Alleen zijn harlekijn en lurkdoekje mag hij meenemen, maar die raakt hij al gauw kwijt. Zijn ouders leven in de stellige overtuiging dat ze mogen emigreren naar het beloofde land, Palestina. Ze komen terecht in

VOOR OP SCHOOL

LESVOORSTELLEN OVER DE TWEEDE WERELDOORLOG AAN DE HAND VAN DIVERSE LEMNISCAAT-JEUGDBOEKEN

pa. Met dit idee in het achterhoofd zijn wij aan de slag gegaan om een aantal suggesties uit te werken, waarmee aan de hand van diverse Lemniscaat-jeugdboeken één of meerdere lessen aan de Tweede Wereldoorlog kunnen worden gewijd.

het concentratiekamp Westerbork in Drenthe en daar blijven ze bij elkaar. Na een tijdelijk verblijf worden ze in veevagens gestopt en naar het oosten (Duitsland) vervoerd. In het nieuwe kamp (Bergen-Belsen) worden zijn ouders gescheiden en mag hij bij zijn moeder blijven. De kleine jongen leert snel en sluit gauw vriendschap met andere kinderen, maar om bij de groteren te mogen horen, moet hij een proef doen, namelijk een lange neus maken naar een Duitse soldaat.

"Ik liep naar het hek. Het bruin ver- r- e prikkeldraad zat vlak bij el- ken en ik kon er bijna niet door- heen kijken. Mijn hand kon er zeker niet door. Ik deed een stap te- rus. Aan de buitenkant van het hek s- d groen onkruid. Daarachter was de grijze weg. Aan de overkant liep de mof met de wolfs hond. Ik spreidde mijn vingers, zette mijn duim tegen mijn pijn en bracht beide handen voor mijn neus. Het was moeilijk om ze recht te houden. Toen stak ik mijn tong uit en riep uuwaaa zoals de kinderen altijd deden."

Gelukkig ziet de Duitser het niet en loopt het goed af. Het leven in het kamp is kei-hard en vele mensen sterven. Met zijn vader gaat het steeds slechter en af en toe zoeken zij hem samen op in de ziekenbarak. Zijn vader houdt de zware dwangarbeid en de slechte voeding niet langer uit en sterft

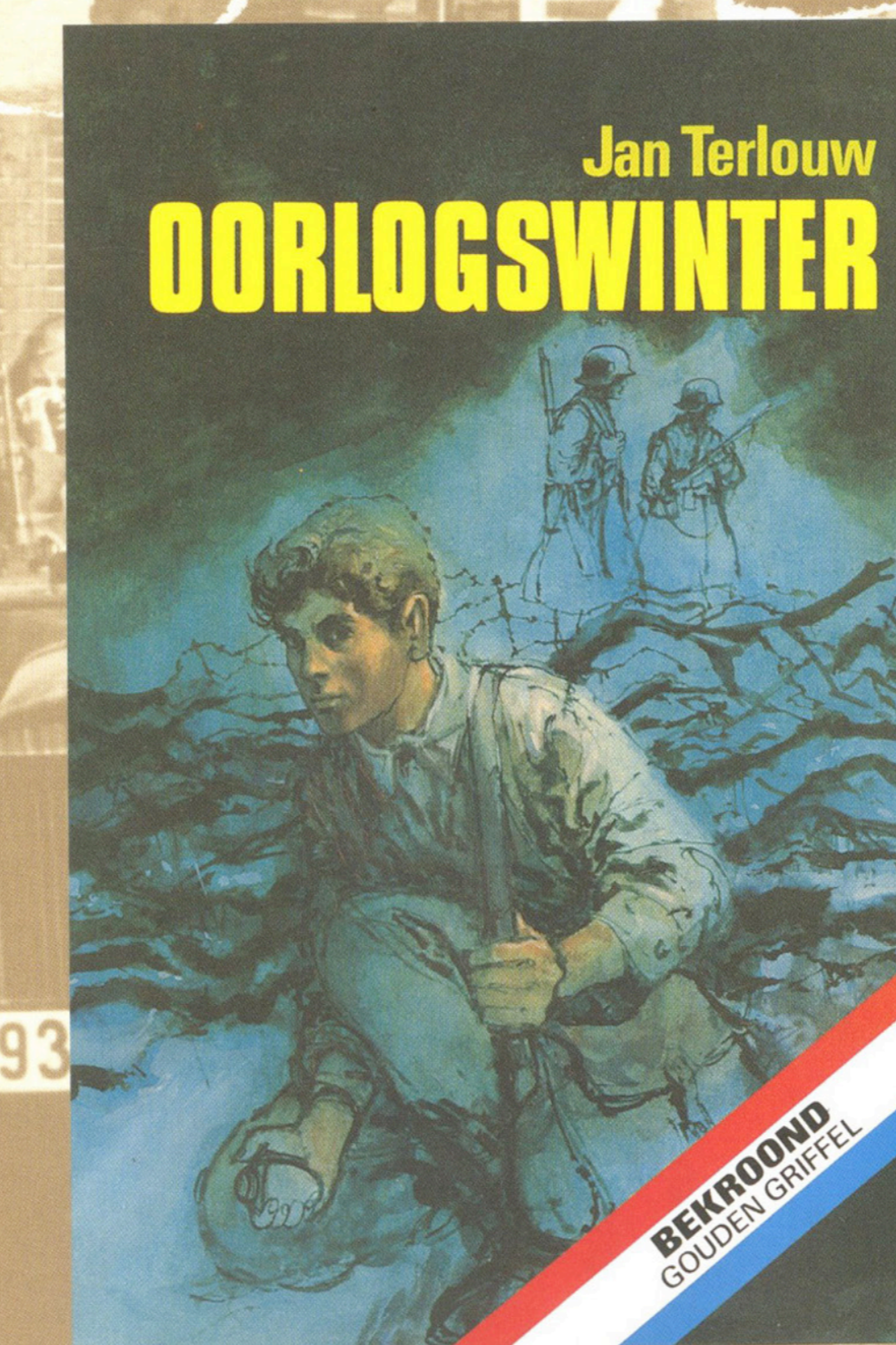
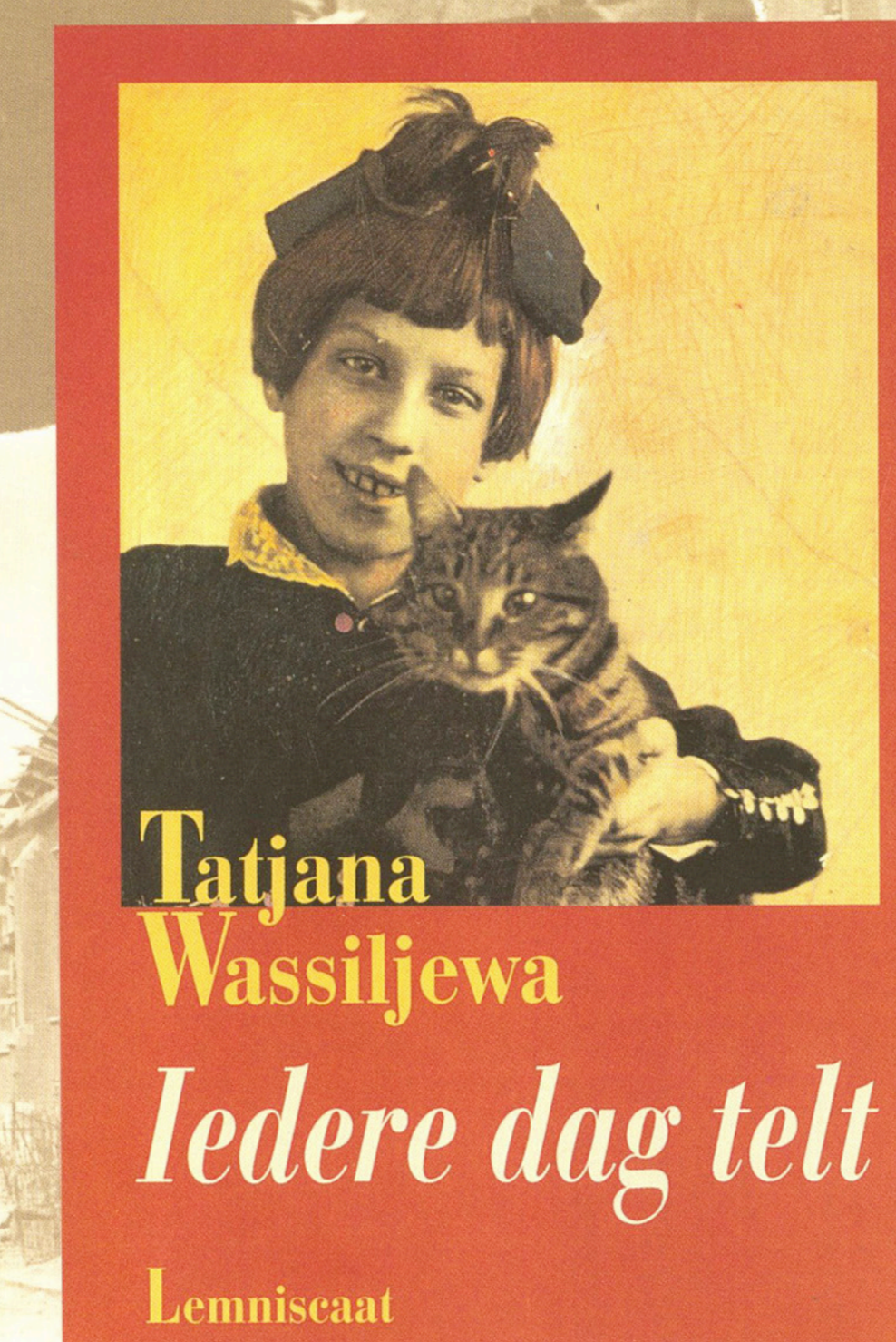
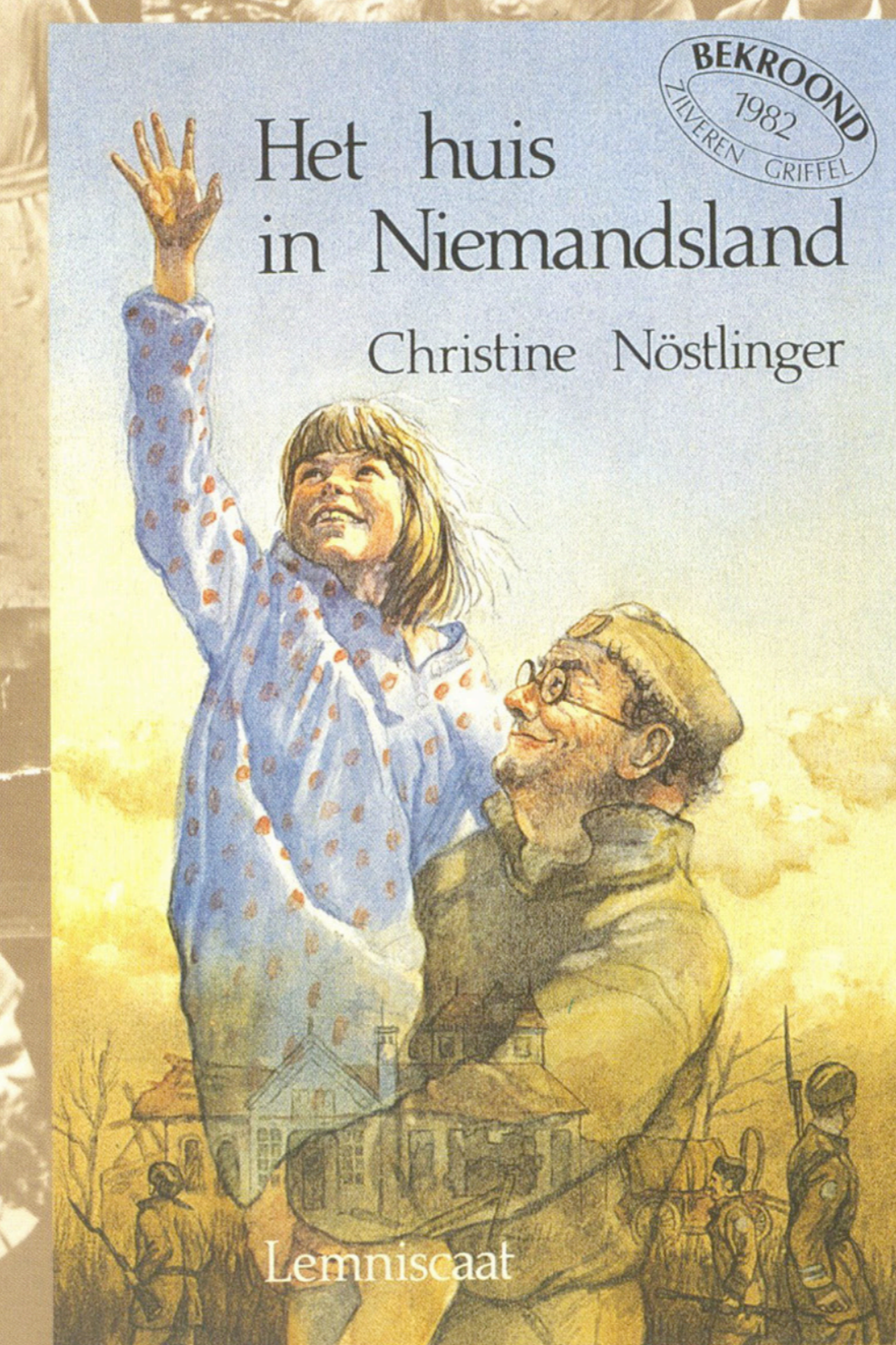
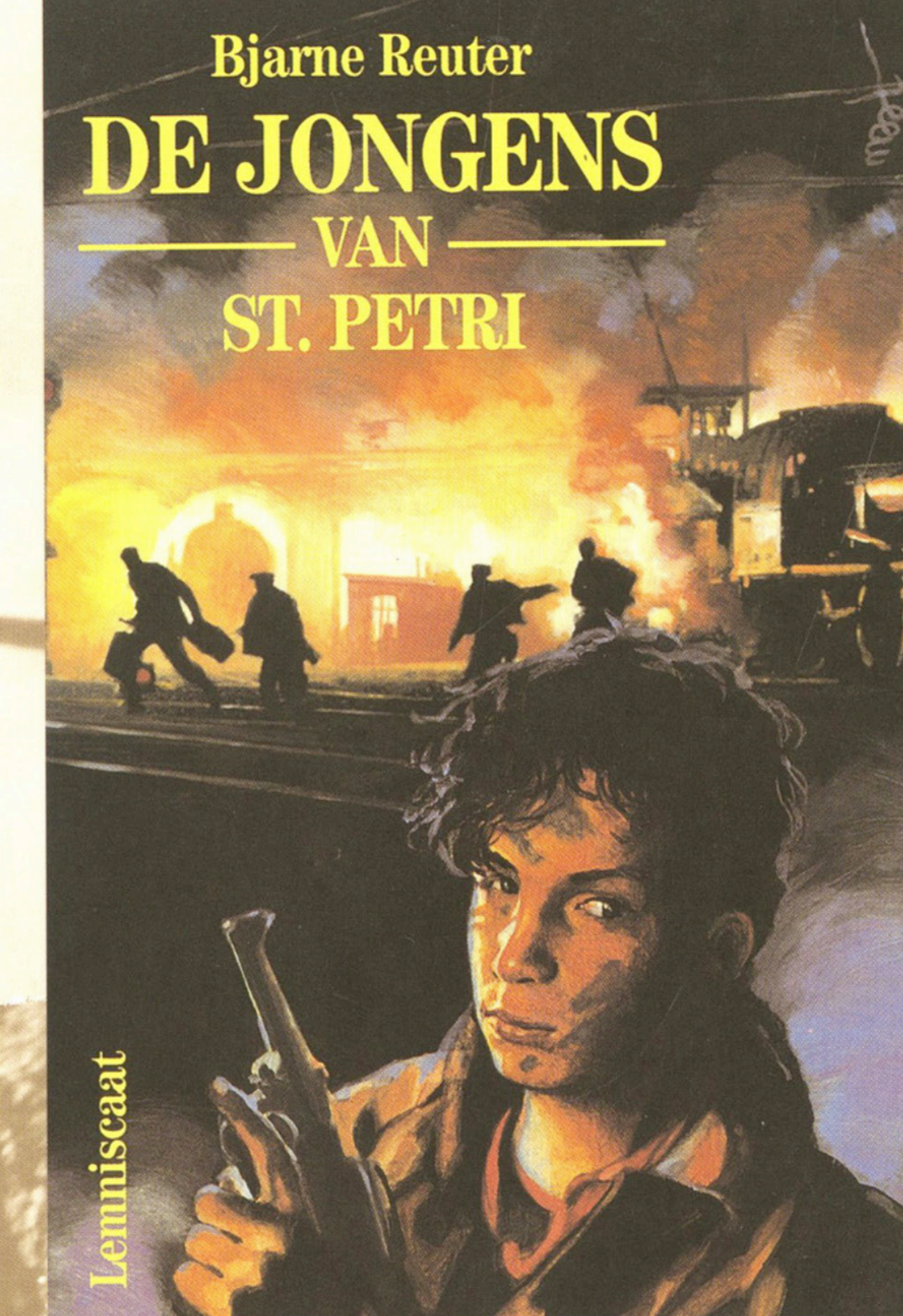

Deze lesvoorstellen zijn bedoeld voor groep 7 en 8 en de brugklas en kan je zowel tijdens de lessen geschiedenis als Nederlands gebruiken. De lesvoorstellen bestaan uit twee suggesties. In Suggestie I komen alle onderstaande boeken aan bod en staat het vergelijken van de verschillende oorlogssituaties in de diverse boeken (en landen) centraal. Suggestie II is thematisch van opzet. Elk boek op zich biedt mogelijkheden om dieper in te gaan op een aantal specifieke thema's. Je kunt de lesvoorstellen gratis (voor je leraar Nederlands of geschiedenis) bij ons bestellen. Dan maak je vast een goede beurt!

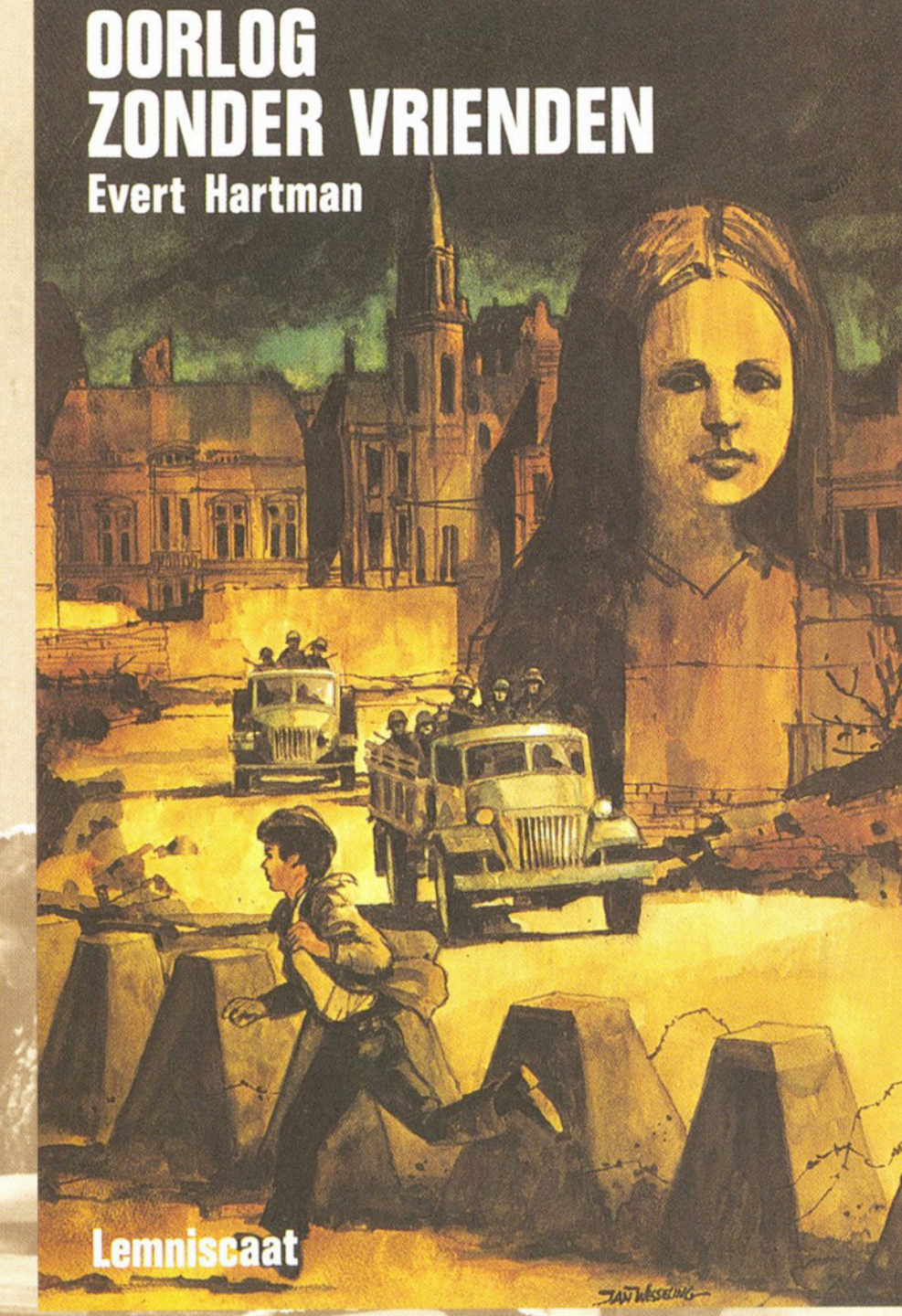
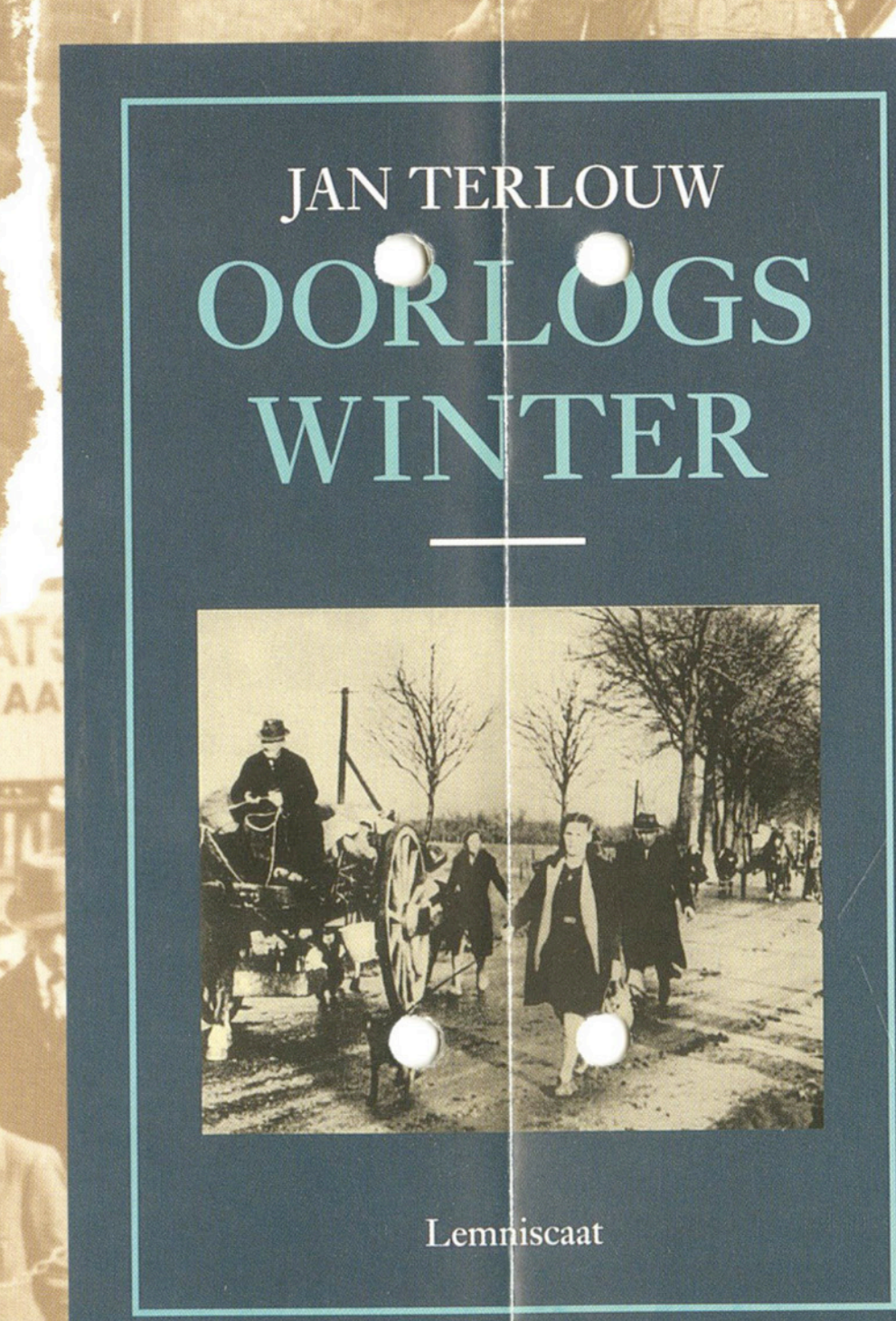
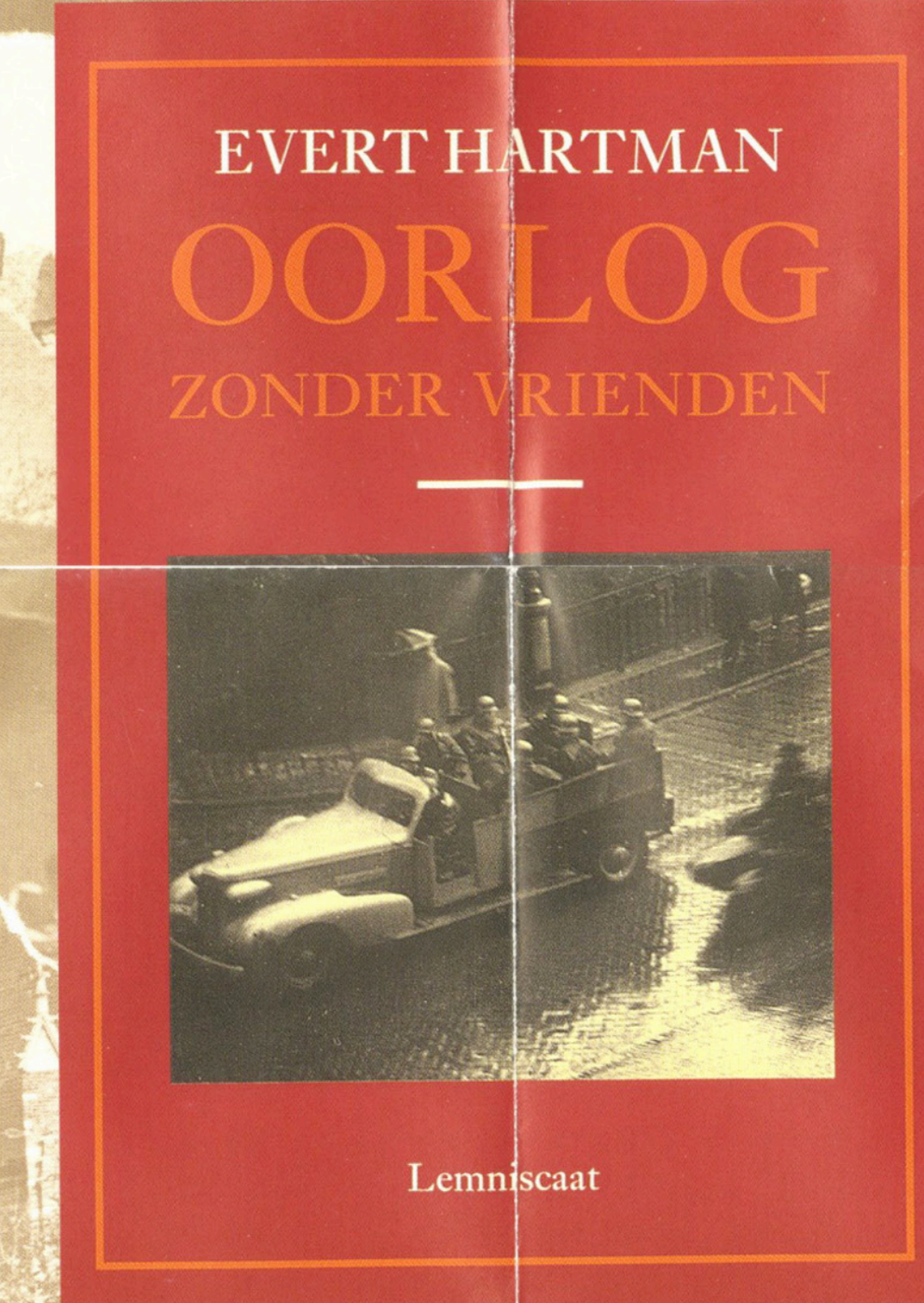
waar hij bij is. Vanaf dat moment mag hij voortaan mee met de grote kinderen. In hoofdstuk vier wordt beschreven hoe iedereen uit het kamp wordt gehaald om zogenaamd naar Palestina te gaan. Samen met zijn moeder en Trude, een goede vriendin, zitten zij dagenlang in een trein die van hot naar her rijdt en opeens in een weiland stil blijft staan. Ze begrijpen er niets van. Zijn moeder heeft hoge koorts. In de verte wordt er geschoten, dan blijkt de bevrijding door Russische soldaten nabij te zijn. Eigenlijk te laat voor zijn moeder, want ook zij sterft naderhand in een ziekenhuis. Geheel ontredderd stort het jongetje ineen en zweeft een tijd lang tussen leven en dood. Het laatste gedeelte beschrijft de reis naar huis en het contact met zijn pleegouders, meneer Paul en tante Lisa, die zich geen voorstelling kunnen maken van wat hij heeft meegemaakt.

Voor mij was het een indringend boek om te lezen. *Kinderjaren* verscheen voor het eerst in 1978 (uitgeverij BZZT&H) en werd vele malen herdrukt en in verschillende talen vertaald. In 1994 werd het boek verfilmd onder de titel: *Jonah who lived in the Whale*.

Christo

Veel gezichten van de Tweede Wereldoorlog

Lemniscaat & Rotterdam